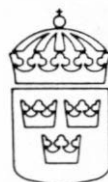

Redogörelse till riksdagen

1986/87:21

Styrelsens för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond
berättelse över fondens verksamhet och förvaltning
under år 1986

Redog.
1986/87:21

Styrelsen för Riksbankens jubileumsfond får härmed avge berättelse över fondens verksamhet och förvaltning under år 1986.

Ledamöter och suppleanter i styrelsen var vid årets utgång:

professor Kjell Härnqvist (ordförande)
suppleant: professor Bengt Pernow
riksbankschef Bengt Dennis (vice ordförande)
suppleant: bankokommissarie Kari Lotsberg
riksdagsledamot Stig Gustafsson
suppleant: riksdagsledamot Birger Rosqvist
riksdagsledamot Helge Hagberg
suppleant: riksdagsledamot Margit Sandéhn
riksdagsledamot Ing-Marie Hansson
suppleant: riksdagsledamot Lars Svensson
riksdagsledamot Lars Ahlmark
suppleant: riksdagsledamot Birger Hagård
riksdagsledamot Britta Bjelle
suppleant: riksdagsledamot Lennart Alsén
riksdagsledamot Birgitta Hambræus
suppleant: riksdagsledamot Agne Hansson
professor Walter Korpi
suppleant: professor Lars Furuland
professor Leif Lewin
suppleant: professor Ulf Olsson
professor Solveig Wikström
suppleant: professor Jan Erik Kihlström

Filosofie doktorn, professor Nils-Eric Svensson har under året varit fondens direktör och chef för dess kansli.

Fondens uppgift

Enligt sina stadgar har Riksbankens jubileumsfond till ändamål att främja och understödja till Sverige anknuten vetenskaplig forskning. Därvid gäller bl. a. att företräde skall ges åt forskningsområden, vilkas medelsbehov icke är så väl tillgodosedda på annat sätt, att fondens medel speciellt skall användas för att stödja stora och långsiktiga projekt, att nya forskningsuppgifter, som

kräver snabba och kraftiga insatser, särskilt skall uppmärksammas, att fonden skall söka främja kontakter med internationell forskning.

I underlaget för riksdagens stadgebeslut förutsattes "att fondens verksamhet till en början inriktas på sådan forskning, som syftar till att öka kunskapen om de verkningar, som tekniska, ekonomiska och sociala förändringar framkallar i samhället och hos de enskilda människorna".

Stadgarna anger också att verksamheten skall ges en betydande flexibilitet. I princip skall icke något forskningsområde vara uteslutet från möjligheten att erhålla bidrag från fonden.

Mot den här bakgrunden har styrelsen funnit det rimligt att särskilt uppmärksamma samhälleligt angelägna forskningsområden vilka inte har några speciella företrädare för sig. Fondens resurser kan därigenom i första hand ses som ett komplement och alltså inte som ett alternativ till övriga resurser som finns för kvalificerad forskning i Sverige.

Arbetsätt

Styrelsen har under året sammanträtt fyra gånger. Ansökningar om forskningsanslag har innan de tagits upp i styrelsen som regel också granskats av särskilda sakkunniga. Som underlag för styrelsens beslut har vidare funnits bedömningar från en eller flera arbetsgrupper (prioriteringsgrupper) i vilka ingått dels ledamöter av fondens styrelse, dels sakkunniga utanför styrelsen. De fem av styrelsen utsedda arbetsgrupperna hade vid årets slut följande sammansättning.

Arbetsgrupp 1 (ekonomi, geografi etc.): Bjelle, Hambræus, Hagberg, Lotsberg, Olsson och Wikström (ordf.), samt docent Villy Bergström och professor Erik Bylund.

Arbetsgrupp 2 (beteendevetenskap etc.): Härnqvist (ordf.), Korpi och Lars Svensson samt professorerna Karl Gustav Jöreskog och Lars-Göran Nilsson.

Arbetsgrupp 3 (statskunskap etc.): Alsén, Gustafsson, Hagård och Lewin (ordf.) samt professor Lars-Göran Stenelo.

Arbetsgrupp 4 (medicin, naturvetenskap, teknik etc.): Ahlmark, Agne Hansson, Ing-Marie Hansson, Kihlström (ordf.), Pernow och Rosqvist samt professorerna Sune Berndt och Rolf Öhman.

Arbetsgrupp 5 (humaniora): Furuland (ordf.) och Sandéhn samt professorerna Sten Carlsson, Mats Furberg och Inger Rosengren.

Inom vissa områden som bedömts angelägna men inte tillräckligt uppmärksammade har fonden under flera år haft ett antal s. k. områdesgrupper. Deras uppgift har varit att kartlägga forskningsbehov och stimulera till vetenskaplig forskning och informationsutbyte inom området i fråga.

Grupperna har bestått av forskare från discipliner av betydelse för området samt företrädare för i sammanhanget viktiga samhällsintressen. Mandattiden har varit tre till fem år. Verksamheten kan beskrivas som kvalificerat forskningsförberedande arbete. Den har avslutats när området

bedömts i tillräcklig grad ha uppmärksammats av forskarna och/eller av de myndigheter som har ansvar för att permanenta resurser tillförs området.

Redog. 1986/87:21

Områdesgrupperna för *forskning om skattefrågor* och för *öststatsforskning* har avslutat sin verksamhet under året. En grupp med nedanstående benämning och sammansättning fanns kvar vid årets utgång, nämligen områdesgruppen för *forskning om riksdagens funktion och arbetsformer*: riksdagsledamöterna Gunnar Biörck, Bertil Fiskesjö, Stig Gustafsson, Olle Göransson, Olle Svensson, Jan-Erik Wikström, professorerna Pär-Erik Back, Leif Lewin, Nils Stjernquist (verkställande ledamot) och Nils-Eric Svensson (ordf.) samt beredningsgruppsekreterare Anna-Lena Winberg (sekr.).

Ekonomi

Fondens ekonomiska ställning per den 31 december 1986 och 1985 redovisas i tabellform här nedan.

I tabellen **BALANSRÄKNING** under Skulder består posten *Donationsmedel* av två delposter, Kapital och Värdereglering donationskapital. Kapitalet består av obligationer upptagna till de bokföringsvärden varmed de överfördes till fonden (1962, 1974 och 1978). Värderegleringsposten utgör skillnaden mellan obligationsportföljens nominella värde och obligationernas tidigare bokförda värden. Denna delpost har minskat med 226 500 kr. under året. Utfallet redovisas också under **RESULTATRÄKNING** (*Kostnader*, Rea- och omvärderingseffekter samt *Intäkter*, överföring från kontot Värdereglering donationskapital).

På tillgångssidan i balansräkningen är obligationsinnehavet liksom tidigare år redovisat i nominella värden. (I en fotnot beskrivs också portföljens sammansättning och deklarationsvärde.) Posten har under året minskat med 42 000 kr. Denna värdeminskning beror på att delar av vissa obligationsposter utlottats och vissa förfallit till inlösen (5 042 000 kr.). Motsvarande nyinköp har gjorts med 5 000 000 kr.

Beviljade forskningsanslag

Fonden har under året beviljat 219 forskningsanslag på tillsammans 55,4 milj. kr. (tabell 1, s. 44) samt 1,3 milj. kr. för täckning av automatiska lönekostnadsökningar, för resor inom pågående projekt samt för områdesgruppernas verksamhet. Summan (56,7 milj. kr.) framgår också i tabellen **RESULTATRÄKNING** *Kostnader* under posten Beviljade anslag. I tabellen finns vidare en post benämnd Projektomkostnader (2 milj. kr.). I redovisad specifikation visas att större delen utgörs av förvaltningsavgifter. Dessa är föreskrivna ersättningar till anslagsförvaltande organ (som regel universitet och högskolor) på 3 % av utbetalade forskningsanslag. Beloppet skulle därför kunna redovisas som en del av de beviljade forskningsanslagen vilket också flertalet finansierande organ gör. Även de övriga delposterna har direkt samband med de enskilda projektens hantering.

Administrationskostnaderna, vilka också specificeras nedan, uppgick till 2,8 milj. kr.

Det sammanlagda beloppet av de tre posterna Beviljade anslag, Projektomkostnader och Administrationskostnader (61,4 milj. kr.) utgör fondens "resursinsats" eller verksamhetsnivå under året. Motsvarande belopp 1985 var 57,5 milj. kr.

Ett särskilt avsnitt (s. 9–42) lämnas en redogörelse för de nya forskningsprojekt, till vilka anslag beviljats under 1986. Vidare meddelas vissa statistiska uppgifter (s. 44–47) rörande de behandlade ansökningarna. I verksamhetsberättelsen för 1984 presenterades i översiktlig form och ämnesvis alla de forskningsprojekt som fonden efter sin tillkomst beviljat anslag till.

Beviljade anslag disponeras enligt särskilda villkor som finns angivna i kontrakt med varje anslagsmottagare och enligt de regler för anslagsmottagare och anslagsförvaltare som fonden utfärdar. De flesta forskningsanslag från fonden förvaltas av statlig läroanstalt, som också är arbetsgivare för den personal som avlönas från anslagen.

26 % av de beviljade forskningsmedlen 1986 har gått till nya projekt (tabell 2 s. 44). Av sökbeloppet för nya anslag har endast 14 % kunnat tillgodoses. Motsvarande andel under de närmast föregående fyra åren har varit 14 %, 10 %, 16 % resp. 18 % (tabell 10, s. 46). Konkurrenten om anslag från Riksbankens jubileumsfond är alltså mycket hård.

De beviljade anslagsbeloppen genomsnittliga storlek har i stort sett haft samma realvärde under den senaste femårsperioden (tabell 11, s. 47). 1982 års genomsnittliga anslagsbelopp 181 000 kr. motsvarar ett belopp av 238 000 kr. år 1986 om en uppräknig görs efter konsumentprisindex. Genomsnittsstorleken på 1986 års anslag var 253 000 kr.

Resursutvecklingen

Fondens verksamhetskapacitet är helt beroende av avkastningen av de medel som genom riksdagsbeslut har överlämnats till fonden. Medlen utgörs av en värdepappersportfölj (obligationer) som förvaltas av riksbanken. Fondens likvida medel ger också vissa ränteintäkter.

1965–1974 var intäkterna ca 20 milj. kr. per år. 1975–1978 (efter ett kapitaltillskott på 100 milj. kr. genom beslut av riksdagen våren 1974) uppgick de till ca 27 milj. kr. Åren 1979–1980 var intäkterna 36 resp. 41 milj. kr. och 1981–1983 omkring 50 milj. kr. Fr. o. m. 1984 har intäkterna varit 60 milj. kr. per år. Uppgången 1979 sammanhänger med det kapitaltillskott på 100 milj. kr. som beslutades av riksdagen 1978. Ökningen därefter beror på att några poster obligationer med låg avkastning förfallit till inlösen eller sålts. Obligationer med högre avkastning har därefter kunnat köpas.

En nominell ökning av intäkterna kan sålunda redovisas för de senaste åren. Under perioden 1979–1984 var den genomsnittliga årliga ökningen något större än index för den allmänna prisutvecklingen i Sverige. Styrelsen har emellertid beslutat – trots att de faktiska kostnadsökningarna för forskningsprojekt är större än vad konsumentprisindex anger – att tills vidare räkna upp årsbudgeten endast ungefär i takt med de allmänna kostnadsstegringarna. En viss avsättning av forskningsmedel för kommande år har därmed åstadkommit. Som framgår av tabellerna BALANSRÄKNING och

RESULTATRÄKNING har ett belopp av 765 000 kr. tagits i anspråk från denna avsättning under 1986. I fortsättningen kommer detta belopp att växa successivt om de senaste årens reala verksamhetskapacitet skall kunna upprätthållas.

Uttryckt i *real*a termer och över fondens hela verksamhetstid har fondens bidrag till svensk forskning minskat. 1965–1967 års kapacitet motsvarar 84 milj. kr. i 1986 års penningvärde; 1975 års motsvarar 68 milj. kr. Fr. o. m. 1979 har insatserna varit omkring 60 milj. kr. per år.

Redog. 1986/87:21

Uppföljning av verksamheten

Många av de forskningsprojekt som jubileumsfonden stöder belyser problem som är av allmänt samhällsligt intresse. Det är därför angeläget att resultat som tas fram blir bekantgjorda och att de kan bli föremål för diskussion och kritisk granskning. Forskningens resultat kan som regel inte omedelbart omsättas i praktiskt konkret handlande eller produktion. Som utgångspunkt för seriöst utvecklings- och reformarbete är de emellertid helt nödvändiga. Av det skälet är det viktigt att personer med ansvar för sådan verksamhet hålls välinformerade.

Områdesgrupperna har på olika sätt inom sina områden haft livliga kontakter med företrädare för berörda forskningsdiscipliner och beslutsfattande organ. Syftet har varit att stimulera till forskningsinsatser men också till utvecklingsarbete inom de aktuella områdena.

En forskargrupp i Stockholm och en i Lund har på uppdrag av områdesgruppen för forskning om skattefrågor sammanfattat kunskapsläget och diskuterat möjliga reformer och behov av ytterligare forskning inom skatteområdet. Deras arbete har publicerats i skrifterna SKATTERNA ETT SAMHÄLLSPROBLEM? (RJ 1986:1) resp. FINANSTEORETISKA UNDERSÖKNINGAR (RJ 1986:2).

Det framtagna materialet har bl. a. använts som underlag vid en diskussion i riksdagshuset i mitten av januari mellan politiker, forskare och skatteadministratörer.

Skatteforskningsgruppen anordnade vidare i slutet av augusti i samarbete med finansdepartementet och efter kontakt med riksdagens skatteutskott ett seminarium på temat DEN FRAMTIDA SKATTEPOLITIKENS INRIKTNING. Tyngdpunkten vid denna sammankomst låg i erfarenheter från skatteforskning, skattetänkande och skattereformer i andra länder, främst i de nordiska länderna och USA. Deltagare var utöver svenska politiker/beslutsfattare och forskare också företrädare för regeringarna i Danmark och Norge.

Områdesgruppen för forskning om riksdagens funktion och arbetssätt har under året startat en informationsserie i riksdagen under titeln POLITIK OCH RIKSDAGSARBETE. Syftet är att till de nuvarande riksdagsledamöterna förmedla kunskaper och erfarenheter genom bidrag av och om tidigare ledamöter. Två föredrag med åtföljande diskussioner har ägt rum. Förra statsrådet och riksdagsmannen Eric Holmqvist inledde över ämnet Erfarenheter, hågkomster, lärdomar. Professorn Olof Ruin presenterade sina forskningar om Tage Erlander.

I fondens uppgifter ingår stadgemässigt att främja kontakter med internationell forskning. Som ett led i denna verksamhet har ett antal forskare beretts möjligheter att presentera sina projekt och forskningsresultat vid utländska institutioner eller vid internationella vetenskapliga symposier. Allsidigt informationsutbyte sker också regelmässigt med utländska, särskilt europeiska, forskningsfonder. Inte sällan har därigenom värdefulla kontakter mellan enskilda forskare eller forskargrupper kunnat förmedlas.

Fondens styrelse och prioriteringsgrupper har liksom tidigare år gjort ett antal s. k. projektbesök vid olika universitet och högskolor. Den kanske bästa uppfattningen om hur ett visst projekt bedrivs och utvecklas får man vid dessa tillfällen. Även universitetens allmänna problem inom forskning och forskarutbildning diskuteras.

De aktiviteter som beskrivits här ovan ingår som led i fondens strävan att sprida information om den verksamhet som den stöder. Men tanken är också att fondens styrelse, sakkunniga och kansli genom att aktivt följa projekt som stöds skall få större kunskaper om forskningens resultat, utgångspunkter och förutsättningar samt bättre underlag för bedömningar av de insatser som gjorts och görs med tillgängliga forskningsmedel. Av speciellt värde är de sammankomster där riksdagsledamöter och forskare kunnat mötas för ömsesidigt erfarenhetsutbyte. Fonden har genom sin direkta anknytning till riksdagen en unik ställning som kontaktorgan mellan politiker och forskare.

Balansräkning

per den 31 december 1986 och 1985

	1986	1985
<i>Tillgångar</i>		
Obligationer	680 080 000:—*	680 122 000:—
Checkräkning i riksbanken	71 269 715:95	68 875 090:02
Postgiro	5 899:91	138 564:23
Kassa	1 000:—	1 000:—
Summa kronor	751 356 615:86	749 136 654:25
<i>Skulder</i>		
Beviljade ej utbetalda anslag	35 953 782:87	32 751 320:99
Innehållen skatt	37 552:—	28 334:—
Disponibla forskningsmedel:		
Från tidigare år	72 441 723:30	67 560 399:20
Årets anspråkstagande/avsättning	— 765 218:27	4 881 324:10
Donationsmedel:		
Kapital	450 000 000:—	450 000 000:—
Värdereglering donationskapital	193 688 775:96	193 915 275:96
Summa kronor	751 356 615:86	749 136 654:25
	<i>Nominellt värde</i>	<i>Deklarationsvärde</i>
* Svenska statens obligationer	309 005 000:—	284 573 850:—
Hypoteksinrättningars obligationer	328 710 000:—	262 190 400:—
Kommunobligationer	19 050 000:—	15 817 500:—
Industriobligationer	23 315 000:—	21 146 200:—
Summa kronor	680 080 000:—	583 727 950:—

Resultaträkning

Redog. 1986/87:21

	1986	1985
<i>Intäkter</i>		
Räntor på obligationer	52 949 605:30	54 240 367:50
Övriga räntor	7 485 019:16	7 952 662:79
Övriga intäkter	86 182:51	66 713:52
Ej utnyttjade anslag	151 645:31	115 079:93
Överföring från värderegl. donationskapital	226 500:—	—:—
Överföring från tidigare års avsatta forskningsmedel	765 218:27	—:—
Summa kronor	61 664 170:55	62 374 823:74
<i>Kostnader</i>		
Administrationskostnader	2 784 315:85	3 022 006:69
Projektomkostnader	1 953 354:70	2 014 492:95
Beviljade anslag	56 700 000:—	52 457 000:—
Rea- och omvärderingseffekter	226 500:—	—:—
Årets avsatta forskningsmedel	—:—	4 881 324:10
Summa kronor	61 664 170:55	62 374 823:74

Specifikation av omkostnader för år 1986

A. Administrationskostnader

1. Arvoden till styrelse o. arbetsgrupper	344 840:—	
2. Lönekostnader kansli	912 869:50	
3. Pensions- och sociala avgifter	494 462:—	
4. Sjuk-, hälso-, personalvårds- o. utbildningskostnader	9 872:21	
5. Reseersättningar	179 869:59	
6. Lokalkostnader	596 190:75	
7. Expenser	246 211:80	
varav inventarier	21 015:—	
telefon, post	35 942:90	
kopiering	104 762:—	
kontorsmateriel	59 647:54	
övriga expenser	24 844:36	
		2 784 315:85

B. Projektomkostnader

1. Arvoden till sakkunniga	334 193:50	
2. Förvaltningsavgifter	1 477 335:—	
3. Konferenser	104 417:48	
4. Övrig information	37 408:72	1 953 354:70

En fortlöpande räkenskapsmässig granskning av fondens verksamhet och förvaltning har under året utförts av riksbankens revisionsavdelning. Externrevision har dessutom genomförts av företrädare för riksdagens revisorer. Verksamhetsberättelsen för fonden kommer också i enlighet med föreskrift i fondstadgarna att överlämnas till riksdagens revisorer.

Redog. 1986/87:21

I behandlingen av detta ärende har deltagit styrelseledamöterna Härnqvist, Dennis, Gustafsson, Hagberg, Ing-Marie Hansson, Ahlmark, Bjelle, Hambraeus, Korpi, Lewin och Wikström samt direktören Svensson, föredragande.

Stockholm den 11 februari 1987

På styrelsens vägnar

Nils-Eric Svensson

Kjell Härnqvist

I det följande presenteras under avsnitt A (s. 9–42) sammanfattningar av projektplanerna för de *nya* forskningsprojekt som under 1986 beviljats anslag från fonden. Vidare redovisas under avsnitt B (s. 43–47) vissa statistiska uppgifter rörande verksamheten 1965–1986.

A. NYA PROJEKT SOM BEVILJATS ANSLAG ÅR 1986

Ekonomisk historia

Sverker Jonsson, Göteborgs universitet
250 000 kr.

Dnr 86/42

Massmedier och deras ägare

Syftet med projektet är att närmare studera två ägargruppers, familjen Bonniers och arbetarrörelsens, engagemang inom massmediesektorn mot bakgrund av de nya villkoren på marknaden under 1900-talet. Den förra gruppen har primärt varit inriktad på kommersiellt uthyge, medan den senare har haft som huvudsyfte att påverka opinionen.

Övergripande frågor för projektet är: Hur möter de två grupperna de nya villkoren för information i ett massproducerande samhälle? Vilket inflytande utövar de över sina massmedier? Hur utvecklas deras företag ekonomiskt?

Projektet kommer att komplettera och vidareutveckla de strukturstudier som gjorts tidigare. För första gången kommer det att göras en brett anlagd studie över ägarnas roll inom svenska massmedier. Viktiga bidrag kommer att lämnas till den internationella forskningen kring massmediaägarnas inflytande och påverkan på opinionsbildningen i samhället. Styrelsens roll i företag med olika ägarinflytande, en problemställning som har generellt förklaringsvärde utöver massmediesektorn, kommer att belysas.

Ulf Olsson/Martin Fritz, Umeå universitet
45 000 kr.

Dnr 86/51

Mellan världskrig och rekordår. Sveriges ekonomisk-politiska relationer med omvärlden 1945–1955

Det är en gammal och ständigt aktuell fråga hur Sveriges ekonomisk-politiska relationer med omgivande stormakter utvecklas. Bara under 1900-talet har Sverige tvingats till flera svåra utrikespolitiska ställningstaganden, där politisk-ideologiska värderingar brutits mot försörjningspolitiska realiteter. Av de olika perioderna under 1900-talet är åren 1945–1955 de minst undersökta trots att de rymmer stor dramatik. Från att ha varit avspärrat från övriga världen och helt beroende av Tyskland upphörde Sveriges handelsutbyte med detta land totalt 1945, och Sverige blev i stället

helt beroende av västmakterna. Först när ett Västtyskland upprättats och ekonomiskt integrerats med Västmakterna kunde Tyskland återuppta sin dominerande roll i svensk utrikeshandel och de politiska relationerna normaliseras. I stormaktspolitiken markerade USA sin nya roll efter kriget genom en kärv attityd till Sverige i samband med att tyska tillgångar skulle beslagtas och Tyskland ekonomiskt lamslås. Med Marshallhjälpen och Atlantpakten ändrades attityden, vilket starkt påverkade Sverige.

Redog. 1986/87:21

Nationalekonomi

Hansson, Ståhl, Söderström. Lunds universitet
310 000 kr.

Dnr 86/82

Finansteoretiska undersökningar

Projektet omfattar delarna (1) Den offentliga sektorns omfördelande effekt, (2) Kapitalbeskattning i en öppen ekonomi och (3) Beslutsprocesser för offentliga utgifter och skatter.

I omfördelningsstudien behandlas transfereringar och subventioner i ett långsiktigt perspektiv. Jämförelse sker med en situation präglad av världsmarknadspriser samt privata kredit- och försäkringsarrangemang med beaktande av hur lönebildningen m. m. påverkas av politiken. Resultatet utnyttjas i de bäge andra delstudierna.

I kapitalbeskattningsstudien utvecklas pågående forskning rörande kapitalskatters incidens m. m. särskilt vad gäller inflationens betydelse, risktagande, investeringsinriktningen samt fördelningseffekterna mellan generationer och olika kategorier av hushåll.

Beslutsprocessstudien gäller intressekonflikter m. m. i besluten om offentliga utgifter och deras finansiering. Den traditionella ekonomiska ansatsen från välfärdsteori och teori för optimal beskattning kompletteras med mer detaljerade studier av de faktiska beslutsprocesserna och med en växelverkan mellan politiska beslutsorgan, intresseorganisationer och offentliga förvaltningar.

Villy Bergström, Fackfören.rörelsens forskn.inst. Stockholm
400 000 kr.

Dnr 86/104

Lokal lönebildning

Svensk forskning om lokal lönebildning har i huvudsak varit av deskriptiv karaktär. I de försök till fördjupad analys som gjorts har man inte kunnat identifiera några förklaringar till varför löneökningstakten varierar mellan olika företag. Vår kunskap om den lokala lönebildningens betydelse för de totala löneökningarnas storlek (löneinflationen) och för lönestrukturs utseende är mycket begränsad.

Syftet med detta projekt är att öka våra kunskaper om vilka faktorer som bestämmer den lokala lönebildningen.

Redog. 1986/87:21

Undersökningen kommer att inkludera såväl fallstudier som statistiska analyser av centralt insamlade data.

Bengt-Christer Ysander, Uppsala universitet
350 000 kr.

Dnr 86/157

Det svenska skatte- och transfereringssystemets långsiktiga effekter: En empirisk allmän jämviktsanalys

Det svenska skatte- och transfereringssystemets incitamentseffekter har under senare år ägnats stort intresse i den vetenskapliga såväl som ekonomisk-politiska diskussionen. Det hävdas t.ex. ofta att skatter och transfereringar genom att slå in kilar mellan olika produktionsfaktors marginalprodukt före skatt och ägarnas realiserade avkastning efter skatt snedvrider resursanvändningen och orsakar samhällsekonomiska effektivitetsförluster. En stor del av den svenska debatten och utredningsarbetet kring svenska skattereformer har gällt möjligheten att genom alternativ utformning av skattereglarna reducera dessa effektivitetsförluster.

Föreliggande projekt avser att analysera effekterna av de svenska skatte- och transfereringskilarna inom ramen för en empirisk, allmän jämviktsmodell av ekonomin.

Lars Werin, Stockholms universitet
530 000 kr.

Dnr 86/170

Tjänsteproduktion och kontraktsstruktur

Tjänsteproduktionen har expanderat starkt i länder som Sverige och USA de senaste decennierna och gjort dem till serviceekonomier snarare än industrisamhällen. Samtidigt har tjänsteproduktionen uppvisat variationer i organisation som inte har motsvarighet i jordbruk och industri. Dess struktur har ändrats kraftigt över tiden i varje enskilt land, den har också kommit att uppvisa påfallande skillnader mellan i övrigt likartade länder. Att så är fallet sammanhänger med det viktiga förhållandet att tjänster kan produceras inom samtliga tre huvudinstitutioner i det ekonomiska systemet: hushåll, företag, offentliga myndigheter. Vidare kan tjänster som förbrukas inom företag antingen produceras i företaget självt eller köpas från särskilda företag; en betydande del av företagsbildningen har detta som bakgrund.

Projektets syfte är att studera förskjutningar av tjänsteproduktionen över tre gränslinjer: hushåll/företag eller myndighet, företag/företag samt företag/myndighet. Analys och jämförelser över skillnader i förskjutningar mellan Sverige och andra länder kommer att göras.

Jan Ekberg, Högskolan i Växjö
150 000 kr.

Redog. 1986/87:21

Dnr 86/210

Yrkeskarriär hos invandrare

Under senare år har det förekommit en diskussion om invandrarernas villkor på svensk arbetsmarknad. I debatten har det ibland målats upp en mörk bild. Det har förekommit hypotesen att främst de s. k. arbetarinvandrarna även långsiktigt tenderar att stanna kvar i yrken med låga löner, höga arbetslöshetsrisker och dåliga arbetsmiljöer. Samtidigt saknas i stor utsträckning empiriska kunskaper om detta. Det finns visserligen en hel del uppgifter i Sverige om invandrarernas yrkestillhörighet, inkomster och förvärvsintensiteter vid en viss tidpunkt. Men sådana data säger inget om karriärutvecklingen. För detta krävs longitudinella studier som kan belysa förändringar över tiden.

Projektets syfte är att följa en grupp utrikes födda som var bosatta i riket 1970 över FoB 1970, 1975, 1980 och 1985 med avseende på yrke, socioekonomisk tillhörighet och arbetsinkomst. Jämförelser kommer att göras med svenska grupper enligt "tvillingmetoden".

Assar Lindbeck, Stockholms universitet
300 000 kr.

Dnr 86/241

De offentliga omfördelningarnas politiska ekonomi – en spelteoretisk analys

Den offentliga sektorns expansion under senare decennier sammanhänger till stor del med ökade utgifter för fördelningsreformer, såsom transfereeringsprogram, socialförsäkringar och subventionerade tjänster. Eftersom sådana omfördelningar sker inom ramen för en politisk process med konkurrerande partier, är det naturligt att analysera fördelningspolitik med utgångspunkt från just denna konkurrens.

Projektet är ett försök att med en spelteoretisk ansats förklara fördelningspolitikens mekanismer. Projektet är av grundforskningskaraktär och kan leda till att vi får en fördjupad förståelse för sambanden mellan politik och inkomstfördelning.

Gunnar Eliasson, Industriens Utredningsinstitut, Stockholm
150 000 kr.

Dnr 86/305

Löneökningarnas bestämningsfaktorer inom industrin

Projektet syftar till att klarlägga de faktorer som bestämmer löneökningstakten för enskilda industriföretags kollektivanställda. Till grund för undersökningen ligger ett omfattande empiriskt lönematerial, som beskriver situationen för ett antal verkstadsföretag i Stockholmsregionen 1970–1980.

De hypoteser som skall testas mot detta material härrör från de regelbun-

denheter i löneutvecklingen och i synnerhet i den lokala löneglidningen som sedan länge har kunnat iakttas på makronivå. Forskare vid IUI har utvecklat modeller som är väl ägnade att prövas mot det tillgängliga företagsvisa lönematerialet.

Tidigare försök att fastställa de lokala löneökningarnas bestämningsfaktorer har, trots stort intresse och insatser från flera håll, krönts med föga framgång. Betydelsen av teoretiskt övertygande och empiriskt säkerställda resultat kan visa sig vara stor för utvecklandet av mer framgångsrika samhällsekonomiska stabiliseringsåtgärder.

Kulturgeografi

Torsten Hägerstrand, Lunds universitet
500 000 kr.

Dnr 86/46

Näringslivet och biosfären i Sverige sedan 1800. En kunskapsöversikt

De globala miljöproblemen blev för första gången inventerade 1955 vid ett av Wenner-Gren Foundation anordnat symposium betitlat "Man's role in changing the face of the Earth". Den volym, som blev resultatet, kom att spela stor roll för tillväxten av miljömedvetandet och för den fortsatta forskningen rörande sambanden mellan ekonomisk verksamhet och förändringarna i naturmiljön.

En internationell grupp av forskare inbjuder nu till ett nytt symposium över motsvarande ämne i USA hösten 1987 för att göra en genomgång av kunskapsutvecklingen sedan 1950-talet. I materialet skall ingå historiska fallstudier från olika klimatområden. En anmodan har kommit att bidra med en sammanfattande framställning av utvecklingen i Sverige sedan omkring 1800.

På grund av den goda datakvaliteten i Sverige, kartografiskt och statistiskt, samt den omfattande, om än spridda, forskningen med anknytning till ämnet anses en sammanfattande bild av skeendet i Sverige ha stort internationellt intresse.

Sture Öberg, Uppsala universitet
350 000 kr.

Dnr 86/75

Tillväxt och rättvisa i regionalpolitiken – en modell för analys av bl. a. olika politiska åtgärders betydelse för den regionala utvecklingen

Den regionala utvecklingen är främst ett resultat av ett antal orsaker som ligger utanför politiken men den påverkas också av politiska åtgärder. I Sverige är över hälften av statsbudgeten transfereringar. Många av dem har sin grund i en strävan att utjämna resurser mellan olika delar av livscykeln (barnbidrag, pensioner) mellan olika regioner (kommunal skatteutjämning, telefontaxesubventioner) eller att stärka köpkraften hos olika utsatta grupper (sjukvård, socialbidrag, arbetslöshetsersättning, flyttningsbidrag).

Andra transfereringar syftar främst till att underlätta näringslivets struktur-
omvandling (investeringsfonder, lokaliseringssöd). Syftet med TOR-pro-
jektet är att utveckla en analysmodell som beräknar samlade effekter av
viktiga transfereringar för kategorier av enskilda hushåll i olika ortstyper.
Modellen skall kunna beräkna fördelningspolitiska (regiontyp, hushållstyp)
effekter av alternativa transfereringar.

Ulf Sporrang, Stockholms universitet
100 000 kr.

Dnr 86/298

The Permanent European Conference for the Study of the Rural Landscape

Det rör sig om en permanent förekommande konferens med sammanträden
vartannat år. Sverige har spelat en internationellt betydande roll i samman-
hanget tidigare och man har nu genom den befintliga ledningsgruppen för
konferensenbett Kulturgeografiska institutionen vid Stockholms universitet
att arrangera nästkommande session 1987.

Sociologi

Rune Persson, Lunds universitet
75 000 kr.

Dnr 86/21 PL

Samhälleliga förändringsprocesser

Den ekonomiska utvecklingen i Sverige sedan omkring 1970 har utmärkts av
hög inflation och långsam ekonomisk tillväxt, jämfört med tidigare perioder
under efterkrigstiden. Det är därför naturligt att vidga kunskapen och söka
finna teoretiska ansatser som explicit och bättre kan analysera samhällsför-
ändringar.

I och med att utvecklingen behandlas som en process, där vad som sker i
dag bestäms av vad som hänt under föregående perioder, måste perspektivet
utsträckas över längre tidsperioder och betraktas inte enbart utifrån kortsik-
tigt konjunkturella synpunkter. Genom att integrera olika samhällsveten-
skapliga angreppssätt kan man t. ex. bättre analysera hur politiska beslut
fattas på olika nivåer, vilka som är defensiva eller offensiva, hur lokala och
regionala intressen påverkat beslut i riksdagen och vilken roll politisk-
ekonomiska uppfattningar spelat både nationellt och regionalt.

Pablo Suarez, Uppsala universitet
265 000 kr.

Redog. 1986/87:21

Dnr 86/79

Kvinnorösträtten och väljarkårens homogenisering: Chile och Sverige, 1911–1985

Projektets syfte är att studera effekten av kvinnorösträttens införande på väljarkårens beteende, i Sverige och Chile, inom ramen för "a most different systems design". Mer specifikt är projektets ändamål att skatta och isolera effekten av rösträttens utvidgning av valmanskårens homogenitet, fraktionisering, mobiliseringsnivå och stabilitet, oberoende av nationella och regionala skillnader, samt att beskriva homogeniseringsprocessens olika dimensioner. Det bör understrykas att det är effekten på väljarkåren i sin helhet som fokuseras och inte könsskillnader i väljarbeteende: Hade kvinnorösträttens införande någon inverkan? Förändrades maktbalansen mellan politiska partier av kvinnors inträde i politiken? Påverkades männens mobiliseringsnivå och partipreferenser? Bekräftades rösträttsivrarnas förhoppningar eller farhågorna hos motståndarna till allmän rösträtt?

Walter Korpi, Stockholms universitet
190 000 kr.

Dnr 86/173

Välfärdsstaten och den ekonomiska krisen – en jämförande studie i ett historiskt perspektiv

Den världsomfattande ekonomiska krisen efter 1973/74 har påtagligt förändrat klimatet för välfärdspolitiken i alla västländer. I den ekonomiska krisens spår har expansionen av välfärdspolitiken på flera håll avstannat, förbytts i nedskärningar eller fått ändrad inriktning och utformning. Projektets första syfte är att klarlägga omfattningen och inriktningen av de förändringar i välfärdspolitiken som kommit under den ekonomiska krisens period. Beskrivningen gäller förändringar i de centrala socialförsäkringsprogrammen, i sysselsättningsgrad och arbetslöshetsnivå samt i de offentliga utgifterna. På vilka områden har förändringarna kommit och vilken inriktning har de haft? Hur skiljer sig utvecklingen under krisåren från den under perioden 1930–1975? Vilka variationer mellan länderna finns det med avseende på utvecklingen inom de olika områdena? Projektets andra syfte är att försöka förklara variationerna mellan länderna i utvecklingen av välfärdspolitiken under perioden 1975–1985. Förändringarna under krisperioden ger intressanta möjligheter att analysera drivkrafterna bakom välfärdsstatens utveckling. Också mera kvalitativa studier av den politiska processen bakom förändringar i välfärdspolitiken avses göras för en del länder.

Robert Eriksson, Stockholms universitet
200 000 kr.

Redog. 1986/87:21

Dnr 86/175

Utbildning, individuella livschanser och social skiktning

Fördelningen av utbildningschanser mellan individer med olika socialt ursprung har utjämnats under efterkrigstiden, och speciellt under 1960-talet. Denna trend verkar ha brutits på senare tid. Samtidigt, och sannolikt inte oberoende av detta har "utbildningens värde" för individen förändrats. Utbildning ger minskad avkastning i termer av inkomst, och varje utbildningsnivås värde på arbetsmarknaden sjunker. Därmed blir det alltmer nödvändigt att ha en hög utbildning för att erhålla en hög yrkesposition, och socialgrupp I blir alltmer homogen utbildningsmässigt.

Detta projekts allmänna syfte är dels att beskriva den typ av förändringar som nämnts ovan, att analysera deras inbördes beroende, och att söka förklara dess orsaker; dels att analysera deras konsekvenser för individuella livschanser, för klasstrukturen och för klassers relativa politiska styrka.

Ulf Himmelstrand, Uppsala universitet
150 000 kr.

Dnr 86/203

Vardag och samhällsstruktur i Sverige. Ett bokprojekt

Boken Vardag och Samhällsstruktur i Sverige är tänkt som en efterföljare till den sedan länge utgånga, av Edmund Dahlström redigerade boken *Svensk samhällsstruktur i sociologisk belysning* (1959) att brukas i utbildning och som underlag för det "offentliga samtalet".

Torsten Österman, Forskn.gruppen för samhälls- och informationsstudier, Stockholm
310 000 kr.

Dnr 86/209

Personregister och integritetsfrågor

Projektet som helhet har två huvudsyften. Dels att öka vår kunskap om hur sakföreställningar, faktakännedom och faktaurval påverkar medborgarnas samhällspolitiska ställningstaganden och attityder. Dels hur nyhetsvärderingsprinciper och annat styr massmedias roll som allmänhetens informationskälla i kontroversiella frågor.

Karl Erik Rosengren, Lunds universitet
80 000 kr.

Dnr 86/230

Forskargrupp i kommunikationssociologi

Kvalificerad, långsiktig forskning bedrivs ofta inom en forskargrupp som har ett decennielångt perspektiv, medan traditionella forskningsanslag löper

över endast 1–4 år. Diskrepansen mellan de bägge tidsperspektiven minskas om de traditionella projektanslagen kompletteras med gruppanslag.

Ett gruppanslag kan bestå av dels basanslag, dels projektanslag. Genom basanslaget erhåller forskargruppen större långsiktighet i sitt arbete, samtidigt som den återkommande prövningen av projektansökningarna garanterar att kvaliteten inte sjunker till följd av den ökade tryggheten.

Ansökan gäller en forskargrupp i kommunikationssociologi. Gruppens uppgift blir att med kvalificerad forskning följa den genomgripande förändring som den svenska massmediestrukturen kommer att genomgå under det närmaste decenniet.

Jan M. Hoem, Stockholms universitet
500 000 kr.

Dnr 86/322

Familjen i välfärdssamhället: En demografisk syntes av kvinnors livslopp

Projektets syfte är att studera huvuddrag av förändringarna i demografiskt beteende i välfärdssamhället under de senaste två decennierna, med fokus på utvecklingen av svenska kvinnors familjeerfarenheter sett i ett livsperspektiv. Stor vikt kommer att läggas vid samspelet mellan familjebildning och barnafödande å ena sidan och kvinnors utbildning och förvärvsarbete å andra sidan.

Statskunskap

Olof Ruin, Stockholms universitet
300 000 kr.

Dnr 86/154

Den svenska regeringens utveckling under 150 år – en fråga om kollektivt, fragmenterat och individuellt ledarskap

Detta projekt som till stor del anlägger ett historiskt perspektiv på regerandets villkor, inre arbetssätt och organisation består av tre delprojekt med gemensam utgångspunkt i de olika problemen med eller "hoten" mot det kollektiva regerandets möjligheter.

I delprojekt A analyseras hur regeringens och regeringskansliets organisation och arbetssätt har förändrats sedan 1840 års departementalreform. Här uppmärksammas bl. a. statsrådets dubbla roller som företrädare för regeringen och en specialiserad förvaltning. Vidare regeringens och kansliets strävan att finna de arbetsformer och den organisation som möjliggör en effektiv utformning av landets politik.

Delprojekt B behandlar koalitionsregerandets speciella villkor, med särskild betoning på regeringskoalitioner med tre eller flera partier. Ansatsen är här komparativ, och i mindre grad historisk än de två övriga projekten. Främst skall en jämförelse göras mellan de svenska borgerliga regeringarna under åren 1976–1982 och nutida koalitionsregeringar i Danmark och Norge. Av särskilt intresse är här att Willoch- och Schlüterregeringarna tycks

Redog. 1986/87:21

ha bemästrat koalitionsregerandets villkor bättre än de svenska borgerliga repartiregeringarna.

Redog. 1986/87:21

I delprojekt C uppmärksammas statsministerns och statsministerämbetets roll och utveckling i ett historiskt perspektiv. Av särskilt intresse är hans relation till övriga statsråd. Är statsministern endast den främste bland jämlika eller är han regeringens herre? Har Sverige, litet tillspetsat, de senaste hundra åren haft en utveckling från konungamakt till statsminister-makt?

Lennart Lundquist, Lunds universitet
80 000 kr.

Dnr 86/158

Byråkratisk etik

Projektet syftar till att:

- utforma instrument för empirisk och normativ analys av byråkratisk etik
- applicera dessa instrument på material som ur olika synvinklar belyser svensk byråkratisk etik
- (re)konstruera en svensk byråkratietik – normer och rättfärdigande – som är relaterad till demokratisk doktrin.

Som utgångspunkt för arbetet utformas en grovskiss till teoriram. Denna skall appliceras på tre typer av material (a. lagstiftningen och dess förarbeten samt kontrollorganens – JO och JK – avgöranden, b. professionernas och ämbetsmännens normer, och c. den allmänna debatten som den framgår av ett antal fall). Detta utgör den empiriska analysen av byråkratietiken. Slutligen skall den svenska byråkratietiken rekonstrueras på normativ grund. Detta innebär i princip att regler för en sådan rekonstruktion skall diskuteras.

Som forskningsområde för skandinaviska förvaltningsforskare är etikområdet nästan totalt negligerat. Samtidigt finns ett starkt intresse för problematiken i internationell forskning. Ämnet är högst betydelsefullt vetenskapligt (som korrektiv till teknokratiskt inriktade analyser), politiskt-administrativt (precisering av ramstyrning och kontrollmätuppgifter) samt utbildningsmässigt (i förvaltningsutbildningen).

Lars Wessman, Arbetarrörelsens arkiv, Stockholm
225 000 kr.

Dnr 86/159

Socialdemokratiska arbetarepartiet och svensk samhällsutveckling under 100 år

Syftet med projektet är att studera valda aspekter på SAP:s roll i och för samhällsutvecklingen i Sverige under de senaste hundra åren. Tolv forskare kommer att medverka med var sin uppsats på 30–35 (tryck-)sidor.

Ett bärande tema för projektet kommer att vara partiets roll i den sociala omvandling som skett under Sveriges utveckling från jordbruksland till

industrisamhälle. Tre perspektiv kommer att vara genomgående i de olika bidragen. Det ena är det internationellt komparativa som ställer SAP:s utveckling och SAP:s lösningar i relation till de europeiska broderpartiernas. Det andra är kvinnoperspektivet som handlar om kvinnornas politiska krav och politiska makt. Det tredje är jämförelsen mellan de mål partiet ställt upp vid olika tidpunkter och den utveckling på det samhälleliga området som faktiskt har skett.

Redog. 1986/87:21

Ämnen och forskare:

Ideologins roll för SAP:s politik (Tim Tilton)

Den politiska apparaten (Gullan Gidlund)

Partisammanhållning och medlemsinflytande (Karl Molin)

Det socialdemokratiska närsamhället (Lars Olsson)

Vägar till makt och inflytande (Göran Therborn)

Socialdemokraternas ekonomiska politik (Villy Bergström)

SAP och LO i samverkan och på skilda vägar (Klas Åmark)

Socialdemokratien och välfärdsstaten (Gøsta Esping-Andersen)

Den svenska familjen i politik och verklighet (Ann-Sofie Ohlander)

Socialdemokratisk utbildningspolitik (Bo Lindensjö)

Bostadspolitiken (Thord Strömberg)

Den svenska socialdemokratien och organiseringen av löntagarna som klass (Walter Korpi)

Lennart J Lundqvist, Uppsala universitet

81 000 kr.

Dnr 86/226

Välfärdsstatens privatisering. En jämförande studie av boendet

Projektet tar sin utgångspunkt i det ifrågasättande av välfärdsstatens utbredning och omfattning, som kommit att stå i centrum för den politiska debatten under senare år. En central roll i den diskussionen spelar tanken om en privatisering av det offentliga åtaganden inom olika samhällsområden.

Projektet ställer sig tre uppgifter. För det första skall innebörden av "privatisering" preciseras och bestämmas därhän, att begreppet kan läggas till grund för en jämförande analys. Mot bakgrund av den högst skiftande användningen av "privatisering" i den aktuella forskningen är denna uppgift angelägen och betydelsefull.

I ett andra steg utnyttjas det sålunda preciserade privatiseringsbegreppet för en jämförelse av graden av privatisering inom en viss sektors i fyra länder, nämligen Förenta staterna, Nederländerna, Storbritannien och Sverige. Tanken är att kunna precisera exakt var gränsen går mellan offentligt och privat inom bostadssektorn vid 1980-talets mitt.

Det sista steget i projektet inriktas på att söka förklara de eventuella likheter och skillnader i privatiseringsgrad, som den jämförande analysen utpekat. Därvid söks förklaringarna i ideologiska skiljelinjer och deras relativa styrkepositioner, i relevanta intresseorganisationers styrka samt i den tradition och det utgångsläge, som bostadssektorerna i de olika länderna uppvisar i fråga om fördelningen mellan offentligt och privat.

Projektets betydelse ligger dels i utvecklingen av privatiseringsbegreppet, dels i att det kan förväntas kasta ljus över hur och varför välfärdssater utvecklas i tiden.

Erik Åsard, Uppsala universitet
240 000 kr.

Dnr 86/277

Politik och retorik

Studiet av retoriken i det språk, som används inom politiken har länge varit eftersatt i vårt land. Kurt Johannessons "Svensk retorik" (1983) är ett notabelt undantag. Detta kontrasterar starkt mot det stora intresset för forskningsområdet utomlands.

Forskningsprojektet "Politik och retorik" syftar till att beskriva det eller de retoriska system, som präglar dagens politiska Sverige. Vilken roll spelar retoriken i det moderna politikerspråket? Vilka former tar den sig? Finns några likheter och skillnader mellan partierna och partiledarna i retoriskt avseende? Varpå beror dessa? Vilka motiv kan ligga bakom politikernas användande av ett retoriskt språkbruk? Kan detta språkbruk vara tvivelaktigt eller rent av farligt ur moralisk-etisk synpunkt? Kan det t. o. m. ha konsekvenser för demokratin? Det är de frågor, som projektet skall söka besvara.

I centrum för studien står de fem riksdagspartiernas partiledare (de nuvarande samt deras närmaste föregångare) och deras viktigaste tal. Dessa tal görs till föremål för en retorisk analys. Partiledarna och deras medarbetare intervjuas för att utröna hur talen tillkommit. Teoretiskt bygger undersökningen på termer och begrepp utarbetade inom såväl den klassiska retoriska analysstrategin som inom modern semantik och argumentationsanalys.

Pedagogik

Carin Holmlund, Stockholms universitet
250 000 kr.

Dnr 86/304

Social och kommunikativ utveckling hos spädbarn

Projektet syftar till en beskrivning av vad som väsentligen påverkar spädbarnets kommunikativa utveckling under det första levnadsåret, med fokusering på 1) kommunikationsprocessernas utveckling av imitation och synkronisering samt integrationsprocessen (imitation, anticipation och manipulation) 2) utveckling av kontroll och expressivitet, 3) störningar och vissa "riskzoner" i kommunikationsprocessen, 4) utveckling av en utarbetad modell för beskrivning och analys av kommunikationsutveckling utifrån en nytolkning av J.M. Baldwins teorier (Baldwin 1895) och senare neurologiska, biologiska och beteendevetenskapliga rön.

Gudmund Smith, Lunds universitet

52 000 kr.

Dnr 86/20 PL

Psykosomatiska symtom och kulturbakgrund: en multikulturell, experimentell studie

Man har för avsikt att på ett delvis nytt sätt angripa frågan om orsaker till psykosomatiska sjukdomar. Två psykiska huvudfaktorer kommer att studeras, den socio-kulturella miljön sådan den absorberats av individen sedan barndomen, samt grundläggande personlighetspsykologiska karaktäristika sådana de bl. a. tar sig uttryck i sättet att lösa interna konflikter. Strategin att komma åt dessa faktorer är delvis ny: man ämnar systematiskt jämföra grupper av individer med psykosomatiska symtom i sociokulturellt olika, dock ej alltför olika länder (Sverige och Västtyskland), man kommer att använda nya effektiva personlighetsbeskrivande instrument, varav ett har till speciellt syfte att spegla självbilden, ett annat att blottlägga ångestbenägenhet och försvarstendenser, ett tredje att ta fram sättet att anpassa sig i konfliktsituationer. Om samma symtom i olika kulturer har samma personlighetspsykologiska bakgrund tycks de sociokulturella faktorerna spela en underordnad roll för symtombildningen. Den preliminära hypotesen är att de socio-kulturella faktorerna har väsentlig betydelse och att samma symtom därför svarar mot olika konfliktbakgrund i de två länderna.

Anders Löfqvist, Lunds universitet

160 000 kr.

Dnr 86/73

Neurolingvistisk undersökning av gravt språkstörda barn

Projektet avser att studera barn med grava språkstörningar utan andra påtagliga handikapp. Syftet är att med utgångspunkt från noggranna fallstudier och individuell syndromanalys enligt A. R. Lurias neuropsykologiska modell identifiera undergrupper inom den hittills relativt odifferentierade gruppen barn med grava språkstörningar.

En neurolingvistisk/neuropsykologisk undersökningsmodell har konstruerats och bearbetats. Modellen relaterar språkligt beteende till hjärnfunktioner. Undersökningen omfattar därför funktioner som är viktiga grundförutsättningar för språkförmågan: taktila och kinestetiska uppgifter, visuella och visuospatiella uppgifter, auditiva icke-språkliga uppgifter samt motoriska uppgifter. I språkligt avseende undersöks språkförmågan på alla nivåer. Undersökningen kommer sedan att tillämpas på två grupper av språkstörda barn.

Torbjörn U. C. Järbe, Uppsala universitet
200 000 kr.

Redog. 1986/87:21

Dnr 86/76

Subjektiva och objektiva karaktäristika av alkoholintag på djur och människa

Projektet syftar till vidareutveckling av en skattningsmetod för subjektiva effekter av alkohol hos människa och djur. Djur och människa lärs att avge skilda responser beroende på om de är påverkade av alkohol eller inte. När det upplevda tillståndet (frånvaron resp. närvaron av alkoholeffekterna) styr valet av respons kommer man att testa alkohol vid skilda tidpunkter efter administrering både när en viss given dos administreras vid en tidpunkt och när den totala dosen är given vid olika tillfällen. På människa används även skattningsskalor för att utförligare mäta olika aspekter av alkoholpåverkan. Blodkoncentrationerna följs kontinuerligt via prov från utandningsluft. Vidare är inlärnings- och prestationsuppgifter inkluderade i programmet.

Området alkohol och inläring avser att belysa alkoholupplevelse i relation till den miljö i vilken responsreportoaren inlärts, dvs. hypotesen är att alkoholberusning inte enbart är en funktion av mängden alkohol i kroppen utan att upplevelsen också påverkas av den miljö till vilken drogeffekterna förknippats både hos djur och människa.

Stig Berg, Göteborgs universitet
125 000 kr.

Dnr 86/84

Psykologisk funktion under åldrandet: En longitudinell studie mellan 70 och 85 års ålder

Sedan 1971/72 genomförs vid Institutionen för långvårdsmedicin och geriatrik, Göteborgs universitet en bred tvärvetenskaplig longitudinell studie av äldre (H 70-undersökningen). Den ursprungliga undersökningsgruppen bestod av ett slumpmässigt urval av 70-åringar i Göteborg. Detta urval har sedan följts upp ett antal gånger.

Syftet med det psykologiska delprojektet inom H 70 är att beskriva den psykologiska utvecklingen från 70 år och relatera detta till sjukdomar, sociala förhållanden osv. Tyngdpunkten i undersökningen ligger på intelligens, minne, livstillfredsställelse och anpassning.

Inför det att undersökningspersonerna blir 85 år 1986/87 planeras en ny uppföljning. Syftet är i stort detsamma som tidigare. Vid denna undersökning kommer emellertid ökad vikt att läggas på studier av anhöriga och det sociala nätverk, betydelsen av formell och informell omsorg, faktorer som predicerar ökat behov av äldreomsorg samt problem kring demenssjukdomar av Alzheimers typ och multiinfarktdemens.

Knut Larsson, Göteborgs universitet
300 000 kr.

Redog. 1986/87:21

Dnr 86/93

Sexualbeteendets centralnervösa reglering: En nyckel till kunskap om hjärnans monoaminer i normala och störda funktioner

Detta är ett djurexperimentellt forskningsprojekt rörande funktionen av vissa signalsubstanser i hjärna och ryggmärg i det sexuella beteendet.

Olika faser och komponenter kan urskiljas i det sexuella beteendet vilka tycks bestämmas av olika signalsubstanser. Med hjälp av substanser med stark selektiv verkan på centrala monoaminsystem och på aminosyran GABA har man funnit evidens att den pre-ejakulatoriska fasen i det hanliga sexuella beteendet bestäms av GABA. Dessa studier skall fullföljas i planerade försök. Man ämnar vidare studera hur de neurala system som bestämmer beteendet differentieras i tidiga utvecklingsstadier. Förutom sin uppgift att belysa problem av grundläggande intresse för kunskapen om det sexuella beteendets sensorisk-motoriska och motivationella förutsättningar, hoppas man att dessa studier skall bidra till kunskapen om teratogena inflytanden på den sexuella differentieringen (t. ex. av alkohol) och tänkbara sexuella störningar vid behandling med neurofarmakologiska preparat.

Carl-Otto Jonsson, Stockholms universitet
150 000 kr.

Dnr 86/95

Psykologisk utvecklingsbedömning

När barn har psykiska problem eller när man misstänker sådana problem, får det professionella betraktelsesättet i vårt land sin huvudsakliga prägel av psykodynamisk teori. Det gäller både de på psykisk hälsovård för barn inriktade enheterna och den konsultationsverksamhet som finns anordnad för daghem och förskolor. Inom psykodynamisk teori fäster man numera, som en komplettering till den tidigare helt dominerande inriktningen på barnets driftsutveckling, stort avseende vid objektrelationer utvecklingen, dvs. utvecklingen av spelen/kontakterna mellan barnet och dess vårdare. Den amerikanska barnforskaren Margaret Mahler har beskrivit den senare utvecklingen som något som sker i distinkta faser med normalt tilltagande differentiering och individualisering av barnet. Hennes beskrivningar är unika inom den psykodynamiska traditionen och de har därför kommit att tillämpas både teoretiskt och praktiskt för utvecklingsbedömningar fast de aldrig prövats empiriskt och heller aldrig tidigare utformats som en fast metod. Vid psykologiska institutionen, Stockholms universitet, har en sådan metod tagits fram och är under utprövning. Avsikten är nu att slutföra denna utprövning efter komplettering och revision av metoden i nuvarande utformning och skaffa fram jämförelsedata för "vanliga" barn upp till 3 1/2 års ålder. Samtidigt skall sådana data erhållas för en engelsk intervjumetod och anknytning bl. a. därigenom ske till annan teoribildning än psykodynamisk.

Dnr 86/161

*Betydelsen av jagfungerande och andra faktorer för förlopp och prognos vid
Anorexia nervosa/Bulimia*

Anorexia nervosa och Bulimia, dvs. störningar i ätandet förenat med ofta kraftig avmagring och med panisk skräck för viktuppgång, är ett ökande problem både vad avser nyinsjuknanden och upptäckten av tidigare dolda fall. Prognosen varierar mycket kraftigt från snabbt tillfrisknande till livslång invaliditet, men kunskaperna är små om vad som orsakar att det går på det ena eller det andra sättet.

Man kan med hög precision urskilja olikheter mellan patienter i basala funktioner, s. k. "jagfunktioner", och nyligen fann man att nivån på en av dessa funktioner var starkare relaterad till tillståndet efter några år än andra faktorer som behandlingstyp, typ av symtom m. m.

Det aktuella projektet skall mellan 1986 och 1989 undersöka vilken roll sådana jagfunktioner, samt typ av behandling, symtom, livspåfrestningar och sociala stödfaktorer spelar för prognosen.

Lennart Nordenfelt. Linköpings universitet
100 000 kr.

Dnr 86/189

Om psykiatrins sjukdomsbegrepp – analys och utvärdering av en tvärdisciplinär idédiskussion

Under 1960-talet och det tidiga 1970-talet diskuterades psykiatrins sjukdomsbegrepp och den psykiatriska sjukdomsmodellen för tolkning och åtgärdande av en rad psykiska och sociala problem. Under senare år har denna grundläggande, ofta filosofiskt och sociologiskt orienterade, diskussion undanträngts av en mera interopsykiatrisk, vårdideologisk diskussion, samtidigt som organisatoriska och begreppsliga förändringar inom psykiatrin ofta motiveras med hänvisning till 60- och 70-talsdebatten. Anmärkningsvärt är att begreppet psykisk sjukdom i ökad utsträckning tenderar att ersättas med "psykisk störning", bl. a. i socialberedningens förslag till förändrad lagstiftning om psykiatrisk tvångsvård.

Det här planerade projektets syfte är att dels, genom ett återknytande till den mera grundläggande diskussionen, söka bringa klarhet i relationerna mellan begrepp som psykisk störning, psykisk sjukdom och social avvikelse, och dels belysa vilka delar av den internationella diskussionen som haft inflytande på svensk psykiatridebatt resp. vilka delar som förbisetts.

Patricia Frithiof, Karolinska institutet
125 000 kr.

Redog. 1986/87:21

Dnr 86/243 PL

Kvinnors psykiska hälsa: Teori- och metodutveckling i psykoterapeutiska och medicinska sammanhang

Projektet syftar till att på ett *teoretiskt* plan förnya och utveckla psykologiska teorier angående kvinnors identitetsutveckling. Detta är av avgörande betydelse då ett adekvat bemötande av hjälpsökande kvinnor i behandlings-situationen är beroende av relevant kunskap om kvinnlig utveckling inom ramen för en hållbar teoretisk förklaringsmodell. Dagens teorier möter icke dessa krav för kvinnors del.

På ett praktiskt-kliniskt plan är syftet att pröva tillämpningen av de nya teorierna om kvinnors psykologi på det psykoterapeutiska arbetsfältet och på angränsande områden inom t. ex. psykiatri och gynekologi.

Juridik

Lennart Åqvist, Uppsala universitet
210 000 kr.

Dnr 86/183

Processuella grundbegrepp i språkfilosofisk och språkvetenskaplig belysning

Avsikten med denna undersökning är att vidareutveckla den processrättsvetenskapliga analysen av vissa processuella grundbegrepp (*yrkande, åberopande, saken, grunden* m. fl.) genom att på processrättsligt material använda den spelteoretiska "trädmodell" som först lanserades i L. Åqvist: *Kausalitet och culpaansvar inom en logiskt rekonstruerad skadeståndsrätt* (Uppsala 1973) i samband med Riksbankens Jubileumsfonds projekt RJ 68/35. I samband med ett senare projekt, RJ 79/23, har denna modell funnit tillämpningar även inom straffrätten och den jämförande rättsvetenskapen. En utmärkt utgångspunkt för den nu projekterade undersökningen utgör P. O. Ekelöfs monografi *Processuella grundbegrepp och allmänna processprinciper* (Stockholm 1956) samt hans *Rättegång I-V*. Processrätten intar ju en central ställning inom all juridik, varför de fördjupade teoretiska insikter vartill projektet avser att leda kan förväntas få betydelsefulla praktiska verkningar härledda från de förra. Projektet syftar även till att odla tvärvetenskapliga kontakter med språkfilosofi och språkvetenskap (teorin för frågor och svar resp. s. k. språkhandlingsteori), likaså med datavetenskap och rättsinformatik (användning av s. k. algoritmer i T. Strömbergs och N. Jareborgs efterföljd).

Avsikten är vidare att genomföra den åsyftade undersökningen, som är av logisk, begrepps- och argumentationsanalytisk natur, som ett enmansprojekt, men givetvis i samarbete med tillgänglig rättsvetenskaplig expertis, i första hand vid Juridiska Institutionen i Uppsala. En första etapp (1 à 1.5 år) ägnas åt teorikonstruktion, en andra etapp (3 à 2.5 år) åt teoritillämpning, avseende såväl tvistemål som brottmål.

David H. Ingvar, Lunds universitet
330 000 kr.

Dnr 85/266

Pannlobernas betydelse för normalt och patologiskt prospektivt tänkande. En neurofysiologisk och neuropsykologisk undersökning av kognitionens tidsmässiga (seriala) organisation, speciellt dess prospektiva aspekter, vid pannlobsskador

Syfte: Att mäta kognitiva defekter hos *patienter med frontallobskador*. Patienterna undersöks kliniskt och skadornas omfattning fastställs med neuroradiologiska metoder, EEG och blodflödesmätningar i hjärnan. Denna patientgrupp (med traumatiska och cerebrovaskulära skador) uppvisar symptom som även kan påvisas vid andra psykiska sjukdomar (organisk demens, alkoholism, schizofreni). Pannlobsskadade patienter uppvisar tecken på defekt abstrakt tänkande och uppmärksamhet, brist på "mental sets", oförmåga att överblicka framtida konsekvenser av beteendet i nuet, rigiditet inför nya situationer, brist på initiativ och ambitioner, oförmåga att formulera planer och livsmål förutom emotionella störningar av typen indifferens, depressiva tillstånd, instabilitet och hämningslöshet. Huvudhypotesen är att sådana symptom beror på störningar i pannlobernas kontroll av tänkandets och beteendets tidsmässiga (seriala) sammanhållning, speciellt vad gäller dess prospektiva (framtids-) delar.

Betydelse: Projektet kan förmodas få stor betydelse för kognitiv psykologi och för neuropsykiatri. Pannlobernas till stor del okända funktioner kommer att belysas med förbättrade mätmetoder, specifika för seriala retrospektiva och i synnerhet prospektiva kognitiva och beteendemässiga funktioner. Därmed kan betydelsen av pannlobsstörningar belysas för många basala, delvis gemensamma, defekter i beteende och kognition vid neurologiska och psykiatriska sjukdomstillstånd beroende inte bara på hjärnskador utan även på organisk demens, alkoholism och schizofreni.

Genomförande: Fall med väldefinierade kroniska pannlobsskador (trauma, blodpropp eller blödning) utväljes. Mätningar göres i vila och under aktivering av funktioner knutna till pannloberna. 1) *Neurofysiologi*. Aktivitetsfördelningen i hjärnan mätes med EEG och evoked potentials med BEAM-teknik som kartlägger potentialfält i hjärnbarken. Regionala blodflödet (rCBF) mätes med tvådimensionell och tredimensionell SPECT-teknik som inkluderar djupare delar av hjärnan. 2) *Neuropsykologi*. Tillsammans med expertis i kognitiv psykologi avses delvis nya mätinstrument utvecklas för frontallobsernas a) korttidsfunktioner (uppmärksamhet (mental set), anticipation, simultan informationsbearbetning, byte av kognitiv linje, etc.) samt b) långtidsfunktioner: medvetandets kognitiva innehåll av prospektiva föreställningar om förväntade händelser, livsmål, ambitioner och framtida livsförlopp.

Undersökningarna utförs vid Kliniskt Neurofysiologiska Centrallaboratoriet i Lund (Ingvar/Elmqvist/Rosén/Ryding) i samarbete med Psykiatriska kliniken (Öhman, Risberg och medarbetare).

Dnr 86/77 PL

Rökning under graviditet och dess betydelse för fosters och nyföddas hälsa

I Sverige är rökning den vanligaste orsaken till att barn föds med en låg födelsevikt i förhållande till graviditetslängden. Dessa barn löper en ökad risk att dö eller skadas i samband med födelsen. Skadorna blir i många fall bestående, bl. a. med CP, MBD och epilepsi som följd tillstånd. Barn till rökande mödrar löper också generellt större risk att dö kring födseln. Många menar att denna riskökning har ett kausalt samband med rökningen. I Sverige har vi genom mödravårdscentralerna unika möjligheter att studera rökvanor under graviditet och rökningens effekter på graviditet och förlossning.

Frågeställningar: Har den numera rutinmässigt givna antirökinformation under graviditet givit upphov till att kvinnor slutar röka under graviditet? Vilken betydelse har det för fostertillväxten om kvinnan minskar eller upphör med cigarettökning vid olika tidpunkter under graviditeten? Är det någon speciell grupp kvinnor, som ej ändrar sina rökvanor under graviditeten? I vilken omfattning förstärks rökningens negativa effekter på hälsa och födelsevikt av andra faktorer?

Planerad studie: Man avser att utföra en prospektiv studie omfattande en totalpopulation gravida vid samtliga mödravårdscentraler i Uppsala län under perioden 1/1–31/12 1987. Man kommer att kartlägga rökvanor i familjen, social bakgrund, utbildning och arbete samt insamla data om rökvanor i graviditetsvecka 12, 24 och 36. Födelsevikt, förlossningsutfall och neonatal hälsa kommer att belysas.

Betydelse: 1) För djupa vår kunskap om effekterna av rökning under graviditet relativt till andra riskfaktorer.

2) Bättre kunskap om rökvanor under graviditet hos olika grupper av kvinnor. Detta bör möjliggöra att man kan ge mer nyanserad och riktad information om konsekvenserna av rökning och ändrade rökvanor under graviditet.

Nils Conradi, Göteborgs universitet
95 000 kr.

Dnr 86/80

Nervcellsförbindelser vid alkoholexposition – Experimentella studier kring belöningssystem och foetal alkoholskada

Syftet med projektet är att i experimentella studier belysa två av de viktigaste aspekterna av alkoholism hos människa, nämligen belöningssystemen och foetal alkoholskada.

Det ena delprojektet skall undersöka belöningscentra med avseende på nervcellsförbindelsernas antal och typ i relation till alkoholexposition. Detta delvis mot bakgrund av den misstanke man har att belöningscentra hos individer som har en risk att bli missbrukare har en annorlunda impulskont-

roll med bl. a. lägre nivåer serotonin. Det verkar också troligt att droger ändrar synaptiska mekanismer i belöningscentra så att allt mer av drogen krävs för att uppnå den önskade effekten. För dessa studier avser man att använda råttor som frivilligt dricker en 8 %-alkohollosning och jämföra dem med de råttor som föredrar vatten. När råttorna kan hänföras till typ i detta avseende görs en strukturell jämförelse av deras belöningscentra. Viktigast i denna jämförelse är en kvantitering av antalet synapser per nervcell. En metod för detta är under uppsättning i samarbete med Dr de Groot, TNO, Holland. De olika grupperna skall också jämföras efter kronisk exponering samt efter avbrytande av alkoholintag.

Det andra delprojektet syftar till att klarlägga uppkomstmekanismerna för hjärnskador hos barn till mödrar som dricker under graviditeten. Sedan ett 15-tal år är det klarlagt att högt alkoholintag hos gravida kvinnor orsakar skador på fostret.

Magnhild Sandberg Wollheim. Lunds universitet
278 (XX) kr.

Dnr 86/99

Orsakas multipel skleros av ett virus?

Målsättning:

1. Påvisa ett humant retrovirus eller virus-nukleinsyra i vita blodkroppar (Lymfocyter) från ryggmärgsvätska (CSF) och blod från patienter med multipel skleros (MS).
2. Studera antikroppar mot ett retrovirus (HTLV I) i CSF och blod från MS-patienter.
3. Analysera cellpopulationer, som styr immunsvaret, i CSF och blod från MS-patienter.

Betydelse:

Man har visat, att ett humant retrovirus, besläktat men icke identiskt med HTLV I, förekommer i CSF-lymfocyter från MS-patienter, och att detta virus utlöser ett immunsvär. Man försöker isolera och karaktärisera detta virus och utforska dess samband med MS. Förekomsten av ett retrovirus skulle kunna förklara skillnaderna i funktionen mellan de immunreglerande cellerna i MS-patienter och friska. Om vi lyckas, är det ett genombrott i MS-forskningen med betydelse för såväl terapi som profylax.

Samspelet mellan värd och virus är av särskilt intresse vid "långsamma virusinfektioner" av detta slag. Virus utvecklar mekanismer för att undgå värdens immunförsvar. En immunologisk specifik interaktion mellan astrocyter (hjärnans stödjevävnad) och T-lymfocyter (de immunreglerande cellerna), som har påvisats i djurexperiment, kan utgöra ett känsligt kontrollsystem av immunreaktioner i hjärnan. Undersökningar av samspelet mellan astrocyter och antigen-specifika CSF-T-cellsinjer från MS-patienter har stor betydelse för förståelsen av uppkomsten av immunreaktioner i den mänskliga hjärnan.

Nils Bejerot, Karolinska institutet
247 000 kr.

Redog. 1986/87:21

Dnr 86/121

Socialmedicinsk studie av 2 125 kvinnliga narkotikamissbrukare av intravenös typ diagnostiserade i stickmärkesundersökningen vid Allmänna häktet i Stockholm 1965–1984

Syfte: Att kartlägga och studera en socialt svårt belastad väldefinierad problemgrupp av central betydelse för AIDS-problematiken, nämligen samtliga 2 125 kvinnor som gripits av Stockholmspolisen under åren 1965–1984 och som vid den fortlöpande stickmärkesstudien vid Allmänna häktet i Stockholm vid något tillfälle diagnostiserats som missbrukare av intravenös typ.

Betydelse: Basmaterialen från armvansbesiktningar av ca 200 000 arresterade med kompletterande frågor om missbruksförhållanden är internationellt unikt. En liknande longitudinell studie av en enhetligt rekryterad grupp injektionsmissbrukare har aldrig genomförts. Därtill kommer att materialet uppvisar en utomordentligt god representativitet för populationen injektionsmissbrukare (bil. 1 a. s 79–113). Då de injicerande kvinnorna erfarenhetsmässigt drabbas hårdare socialt än de manliga missbrukarna och i stor utsträckning finansierar sitt missbruk via prostitution, utgör de kvinnliga injektionsmissbrukarna en av nyckelgrupperna för AIDS-epidemins spridning till normalbefolkningen. Ingående kännedom om denna grupp är därför nödvändig för samhällets preventions-, behandlings- och rehabiliteringsarbete vis à vis narkomanin och avgörande för en uppdämning av AIDS-epidemin.

Bengt Falck, Lunds universitet
160 000 kr.

Dnr 86/145

Reaktiva mekanismer i överhuden Langerhanska cellsystem särskilt vid kontaktdermatit

Med nya eller modifierade fluorescens- och elektronmikroskopiska metoder utvecklade inom denna forskargrupp har human epidermis analyserats i normaltillstånd samt vid olika sjukdomstillstånd, hittills fr a kontaktdermatiter. En ny uppfattning rörande den normala epidermis' uppbyggnad har introducerats, två, troligen sensoriska ciliesystem förekommande hos basala keratinocyter och melanocyter har påvisats och nya funktioner hos de Langerhanska cellerna har klarlagts. Beträffande de Langerhanska cellerna har vi visat att de förutom sin kända immunförsvarsfunktion, har andra viktiga försvarsfunktioner, samt att de företer ett stort antal hittills okända reaktioner i inflammatoriska situationer som reflekteras av förändringar i deras yttre och inre utseende och deras position i överhuden vid en rad olika hudsjukdomar. Dessa reaktioner har största betydelse för att förklara cellernas försvarsfunktion men bör få stor betydelse för diagnostiken av vissa

hudsjukdomar. Ett belysande exempel på detta är det vanliga eksemproblemet där de mikroskopiska fynden och hudtestningen hittills ger för lite information för att kunna särskilja allergisk resp. toxisk (traumiterativ) kontaktinflammation. En förbättrad diagnostik har sin uppenbara betydelse för valet av terapi men också för patientens sjukförsäkringssituation då dessa dermatiter i stor utsträckning är arbetsmiljöbetingade. Den fortsatta utredningen av dessa reaktiva mekanismer och ciliesystemen (vars upptäckt ger nya infallsvinklar vad gäller strålskador (UV, rtg) samt fotoallergiska och fototoxiska sjukdomar) kommer att fordra en intensiv och resurskrävande elektronmikroskopisk verksamhet på ca 1 400 tim/år. Man måste arbeta med kontinuerliga serier av vävnadssnitt, vilket innebär att analys av en enda cell kan kräva observation av ca två hundra snitt. I varje snitt undersöks ofta ett mycket stort antal celler och i var och en av dessa registreras olika cellinnehåll och förändringar.

Ulf J. Eriksson, Uppsala universitet
161 000 kr.

Dnr 86/185

Experimentella studier av transporten av näringsämnen mellan moder och foster vid diabetesgraviditet

Trots den förbättrade medicinska behandlingen av gravida diabetiska kvinnor innebär sockersjuka hos modern en kraftigt ökad risk för abnorm fosterutveckling. Detta sjukdomstillstånd kan medföra en ökning av fostrets kroppsvikt, utvecklingsstörningar av skilda organsystem hos fostret och i vissa fall fysiska missbildningar med åtföljande handikapp. Orsakerna till den störda fosterutvecklingen vid diabetesgraviditet är ej kända.

Djurexperimentella studier av diabetesgraviditet har givit belägg för en möjlig störning av näringstransporten från mor till foster. Vårt projekt syftar till att utveckla dessa undersökningsfynd och mer specifikt studera transporten av enskilda näringsämnen (t. ex. aminosyror, socker, fettsyror) från mor till foster. Detta görs med hjälp av radioaktivt märkta näringsämnen. De djurexperimentella studierna utföres dels i en råttmodell (embryo- och fosterperiod), dels i en marsvinsmodell (fosterperiod) där specifika störningar av moderkakans funktion kan studeras. Jämförelser av resultaten från diabetiska och normala försöksdjur i de två djurmodellerna ger sedan möjligheter till bedömning av i vilken utsträckning diabetes hos modern påverkar embryots resp. fostrets näringsförsörjning.

Projektet kan således möjliggöra en analys av i vilken utsträckning störningar av embryots/fostrets näringstillförsel vid sockersjuka har betydelse för uppkomsten av abnorm fosterutveckling. Tolkningen av de erhållna resultaten kan också få betydelse för förståelsen av andra typer av riskgraviditeter där modern lider av en rubbad ämnesomsättning och/eller hormonbalans.

Anders Björklund, Lunds universitet
320 000 kr.

Redog. 1986/87:21

Dnr 86/238

*Experimentella och kliniska försök för utveckling av transplantationsterapier
vid Parkinsons sjukdom och epilepsi*

Trots medikamentell behandling är många patienter med Parkinsons sjukdom och epilepsi svårt handikappade. Transplantation av nervceller till hjärnan – en teknik som huvudsakligen utvecklats i Sverige – har öppnat helt nya möjligheter till behandling av sådana typer av hjärnskador. Den djurexperimentella forskningen har nu nått så långt att vi anser att den terapeutiska potentialen hos denna nya teknik bör testas.

Projektet kommer i första hand att genomföra ett begränsat antal försök med transplantationer av dopamin-producerande nervceller från foster till patienter med svårt handikappande Parkinsonism, och i andra hand för att testa ut en kliniskt användbar transplantationsmetod för patienter med grav epilepsi, baserad på idén att "stänga av" ett epileptiskt fokus med inhibitoriska nervceller. Försöken grundar sig på de riktlinjer som nyligen antogs av Svenska läkaresällskapet.

Lars Svennerholm, Göteborgs universitet
380 000 kr.

Dnr 86/326

*Studier av biokemiska förändringar i hjärnan hos patienter med åldersdemens
samt försök till deras behandling*

Åldersdemens är huvudorsak till invaliditet och beroende hos gamla människor. Epidemiologiska studier i västvärlden visar att prevalensen för demens över 65 år är 5–8 %. Många faktorer i det moderna industrisamhället bidrar till utlösning av symptom på åldersdemens. Den underliggande orsaken till dessa symptom är biokemiska förändringar. Genom undersökning av hjärna från patienter avlidna i demens har man kunnat fastställa att membranförändringar och transmittorreduktionen är konstanta fynd. Målsättningen är att ytterligare fördjupa kunskaperna om de biokemiska förändringarna i hjärna, att finna de optimala betingelserna för tidig diagnos av sjukdomen i spinalvätska, att följa de biokemiska rubbningarna under sjukdomsförloppet samt att med farmaka och psykisk stimulering stoppa sjukdomens progress och få förändringarna att gå tillbaka.

Kálman Vánky. Gagnef

215 000 kr.

Dnr 86/27

Europas sotsvampar (Ustilaginales of Europe)

Sotsvamparna (Ustilaginales) är en grupp parasitsvampar som periodvis kan orsaka stora skador på olika värdväxter. Deras identifiering, utbredning och systematik, samt kännedom om deras biologi och förhållanden till olika värdväxter och till varandra är allt av stor betydelse för deras bekämpning.

Projektet syftar till en monografi som skall innehålla bestämningsnycklar till varje släkte (26) och art (ca 350), beskrivningar av sotsvampsarter (makroskopiska och mikroskopiska karaktärer), sjukdomsbilder för varje art, synonymlista med tillhörande litteraturuppgifter, utbredning, biologiska egenskaper (sporgroning, infektion av värdväxten etc.), värdväxtlista för varje art samt förebyggande- och bekämpningsmetoder av sjukdomarna orsakade av sotsvampar. Monografin skall bli rikligt illustrerad med teckningar av sjukdomsbilden för representativa arter (ca 150), samt mikrofotografier (LM + SEM) av varje sotsvampsart.

Arbetet är beräknat att ta 3 år.

Nordiska museet, Stockholm

200 000 kr.

Dnr 86/43

Korrosion och korrosionsskydd på järnföremål av etnologiskt intresse

Korrosion på våra museers järnföremål innebär, om inget görs, att dessa förstörs, och att därigenom oersättliga värden går förlorade. Projektet syftar till att genom samarbete mellan humanistiska och naturvetenskapliga discipliner utforma på vetenskaplig grund vilande anvisningar för den antikvariska vården.

Undersökningarna utförs av en forskargrupp från Nordiska museet och Korrosionsinstitutet i nära samverkan med en referensgrupp från flera centralmuseer och Korrosionstekniska föreningen. Analyser av korrosionsprodukter kommer att utföras, metoder för rengöring och ytbehandling skall testas och utvärderas med avseende på effekt, utseende, ekonomi m. m. Förvaringsmiljöer skall undersökas med avseende på korrosivitet, och ett varningssystem för korrosiv miljö utarbetas.

Tommy Radesäter, Stockholms universitet

192 000 kr.

Dnr 86/146

Teoretiska studier av evolutionära processer – initiering av teoretisk evolutionsbiologisk forskning i Sverige

Forskningsfronten inom teoretisk evolutionsbiologi rymmer många frågeställningar av både naturvetenskapligt och samhällsvetenskapligt intresse.

Detta gäller i synnerhet teorier om evolutionen av socialt beteende samt frågor kring arvets resp. miljöns relativa betydelse för beteendet.

Redog. 1986/87:21

Genom en rad viktiga teoretiska landvinningar utgör evolutionsbiologin i dag ett dynamiskt forskningsfält. Evolutionsbiologin har traditionellt varit en empiriskt inriktad vetenskap men tillägnar sig nu i allt högre grad matematiska verktyg. Evolutionär spelteori och statistisk beslutsteori ingår som väsentliga delar i evolutionsbiologin. I Sverige har dock teoretisk evolutionsbiologisk forskning en svag position.

Projektets övergripande mål är att tillföra matematisk och teoretisk kompetens till svensk evolutionsbiologisk och etologisk forskning. Detta skall ske genom samverkan mellan forskare med bakgrund inom tillämpad matematik och forskare med biologisk bakgrund. Ett antal problemområden skall angripas. Tillämpning av evolutionär spelteori på socialt beteende hos djur utgör en väsentlig del av projektet. Ytterligare problemområden är evolutionen av inlärningsmekanismer och frågor kring arv och miljö samt grundläggande teori för evolutionär spelteori och dess relation till populationsgenetik.

Staffan Kjelleberg, Göteborgs universitet
200 000 kr.

Dnr 86/223

Mekanistiska studier av kolonisering av högre organismer på bakteriefilmer i marin miljö

Uppbyggnad av biofilmer, ett stort funktionellt och ekonomiskt problem i den marina miljön, sker i flera steg. Med nyare molekylärbiologiska och gentekniska metoder kan mekanismerna för såväl bakterieadhesion och aktiviteter som kolonisering av högre organismer beskrivas. Många marina evertebrater har en frisimmande larvfas där larverna måste vidhäfta till en fast yta för metamorfos. Specifika bakteriefilmer på ytan har visats kunna ge det stimuli som inducerar vidhäftning och metamorfos. Man avser beskriva de bakteriella substanser som inducerar resp. inhiberar vidhäftning av *Balanus* larver. *Balanus balanoides* är en vanligt förekommande organism på ytor i pelagialens översta zon på våra breddgrader. Det experimentella förfarandet för föreliggande projekt innefattar modellsystem där ytor med olika naturliga bakteriefilmer exponeras för frisimmande larver. Härvid isoleras bakteriestammar som stimulerar resp. inhiberar vidhäftning av larver och beskrivs bakteriefilmens fysiologiska status. Analytisk och molekylär metodik används därefter för att isolera och karaktärisera bakteriella adhesin(er) och antiadhesin(er) samt för att beskriva den ytgrupp på larven som deltar i interaktionen. Manipulering av larvers vidhäftning undersöks med användande av skilda immobiliserade substanser och specifika adhesiner och antiadhesiner, med och utan adsorberade bakteriefilmer. Resultatanvändningen är biologisk foulingkontroll där specifika vidhäftningsstimulerande bakteriesubstanser inte tillåts uttryckas.

Lennart Jönsson, Lunds universitet
80 000 kr.

Redog. 1986/87:21

Dnr 86/225

Fjärranalytiska studier av kustvattenprocesser

Projektet syftar till ett studium av möjligheterna att utnyttja fjärranalys – främst satellitdata – för kartläggning och djupare förståelse av olika typer av kustvattenprocesser i ett antal utvalda kustavsnitt. Processerna kan avse strömnings- och cirkulationsförhållanden, vågklimat, bottenpografi – och kustlinjeutveckling. Data avses även kopplas till olika numeriska modeller av processerna. Kunskap om dessa senare är av avgörande betydelse dels för förståelse av kustvattens naturliga funktion och dels för bedömning av utformning och konsekvenser av mänskliga aktiviteter och ingrepp i kustzonen. Projektet leder även till metodutveckling dels vad avser studier av allmänna kustvatten och dels vad avser själva fjärranalystekniken (bild- och databehandlingstekniker) – den senare icke minst viktig med tanke på den snabba utvecklingen inom rymdområdet (nya satelliter, detektorer).

Lars Ehrenberg, Stockholms universitet
350 000 kr.

Dnr 86/313

Biologiska och matematisk-statistiska studier av hälsorisker av miljöfaktorer i låga doser

Projektets syfte är att klarlägga sambanden mellan dos och risk för skadeverkningar – särskilt genotoxiska effekter såsom cancer och ärftliga sjukdomar – av strålning och kemiska faktorer vid de i regel låga nivåer som förekommer i miljön.

Projektets betydelse ligger framför allt i att avgörande insikt eftersträvas i den kontroversiella frågan beträffande existensen av "säkra" tröskeldoser; även om man vid riskberäkningar för cancer och genetiska effekter numera oftast antar att tröskeldoser inte förekommer, saknas vetenskapliga bevis härför, med stor osäkerhet som följd. Ett avgörande av detta problem krävs för en mera saklig debatt vid riskvärdering, för undvikande av onödig oro bland allmänheten och för framställning av tillförlitligare beslutsunderlag.

Projektet skall genomföras genom selektiv anpassning till experimentella data av matematiska modeller för dos-respons-samband, baserade på alternativa hypoteser för biologiska verkningsmekanismer. Såväl publicerade som egna försöksdata från mutations- och cancertest skall härvid utnyttjas. Med ledning av de matematiska analyserna skall biologiska hypoteser prövas bl.a. med avseende på sådana effekter (exempelvis induktion av enzymer för bioaktivering och DNA-reparation), som förväntas förorsaka avvikande dos-respons-samband vid de låga doser, där mutations- och cancerdata inte är tillräckligt informativa.

Torbjörn Westermarck, Tekniska högskolan, Sthlm.

300 000 kr.

Dnr 86/296

Drag ur Skånes odlingshistoria genom elementanalys av recenta och fossila musselskal, särskilt deras årsvarv. Samhörande fosfatgödningens historia och teknikhistoria

Belysa Skånes odlingshistoria med nya metoden, avläsa miljöhistoria genom elementanalys av recenta och fossila musselskal, vilken snart framlägges från GWI Uppsala, KTH och RM i Sthlm.

Metodikstöd från NFR och Tryggers Stiftelse möjliggjorde påvisandet av mera än 25 grundämnen i en sötvattenmussla (Margaritifera, kan bli >130 år). Protonmikrosonden (GWI, U Lindh) visade årstidsvariationer för fosfor (P), svavel, mangan, zink m. fl. – Dessa tidsarkiv täcker minst de senaste 100–150 åren med viss begränsning.

Med Urban Emanuelsson (LU) har man insett att Skånes odlingshistoria (Professor B Berglund, LU; RJ-stöd) kan belysas genom analys av P och förhoppningsvis kväve i recenta och fossila musselskal (arter bl. a. Anodonta och Unio). Inledande jämförelser bör kunna ske via superfosfatets införande om vilket förbrukningsdata finns.

Isotopförhållanden (S) och vissa mikro-element ger mer information.

Musselmetoden som historiskt miljöarkiv synes öppna ett stort antal tvärvetenskapliga undersökningsfält. Framlagt är ett av många fall exempel inkl. teknikhistoriska aspekter.

Humaniora

Kekke Stadin, Uppsala universitet

200 000 kr.

Dnr 86/14

Arbetare och kapitalägare i samhällets omvandling

Projektets syfte är att studera framväxten av en arbetarklass och en kapitalägarklass i Sverige under perioden 1750–1850. Detta görs mot bakgrund av den under perioden genomgripande samhällsomvandlingen; övergången från ett feodalt till ett kapitalistiskt produktionssätt.

De frågeställningar som här kommer att behandlas gäller exempelvis arbetsdelningens betydelse för den sociala polariseringen, de båda nya klassernas rekrytering och utveckling från sociala skikt till klart avgränsade klasser och förhållandet mellan dessa och samhällets traditionella grupper och klasser.

Den metod som skall användas går ut på att befolkningen i ett bestämt antal städer, utvalda med hänsyn till näringsstruktur och industrialiseringsgrad, intensivt studeras i tre à fyra jämförande tvärsnittsundersökningar.

Ingemar Algulin, Stockholms universitet
200 000 kr.

Redog. 1986/87:21

Dnr 86/30

Den moderna svenska romanen – dess berättarmetoder och historiska utveckling

Efter Staffan Björcks epokgörande arbete *Romanens formvärld* (1953) har studiet av svensk romankonst i huvudsak avsatt en rad punktinsatser, medan en historisk översikt över den moderna svenska romanen fortfarande saknas. Föreliggande forskningsprojekt söker fylla denna lucka och ge en bild av hur romankonsten utvecklas under en hundraårsperiod alltifrån Strindbergs *Röda Rummet* till våra dagars romaner (Sara Lidman, Delblanc, Tunström m. fl.). Undersökningen inriktas på att följa de utvecklingslinjer, efter vilka romanen brutit upp från 1800-talets realistiska romannormer. Den lägger tonvikten vid dess genrestrukturella förändringar och dess stilförnyelse i riktning mot lyrikens uttrycksmedel samt vid impulser från filmens berättarmetoder. Den uppmärksammar också de förskjutningar som skett i romanens idé- och socialhistoriskt speglade funktioner. Vid undersökningen kommer den internationella forskningen i genreteori och berättarteknik, som kraftfullt expanderat på de senaste 25 åren, att beaktas och tillämpas. Studiet avser att ge en fortlöpande historisk framställning av den moderna svenska romanens utveckling – med en kortfattad bakgrundsteckning av dess tidigare utvecklingsstadier –, förstärkt genom illustrativa analyser av representativa texter. Dessutom har projektet i sikte att sammanställa en antologi med svenska romanprogram, romanteoretiska texter, debatt om romanen m. m.

Marja Taussi Sjöberg, Umeå universitet
230 000 kr.

Dnr 86/56

Tinget som social arena

Det finns ett stort intresse för historieböcker som beskriver människors vardag och föreställningsvärldar. Men trots de många och en hel del översatta utländska verk med rötter i annaleskolan, är liknande forskningsansatser i Sverige tämligen blygsamma. Syftet är att med utgångspunkt från tinget (häradsrätten) som social arena, mötesplats för människor, beskriva vardagslivet, människors relationer, strategier att överleva och planera för sig i livets olika situationer. Projektet skall även beskriva människors möjligheter och förmåga att t. ex. manipulera "makten" och kringgå lagens bestämmelser. Det undersökta tingslaget blir Sollefteå i Ångermanland omkring år 1865. Undersökningsmaterialet består framför allt av det mångsidiga domstolsmaterialet i sin helhet: domböcker med bilagor som privata brev, räkenskaper och intyg; småprotokoll som äktenskapsförord, morgongåvobrev, bouppteckningar, förmyndaresförordnande etc. Metoden är kvalitativ analys av källorna och så närgången som möjligt. Angreppssättet är människor som agerande subjekt. Undersökningen kommer att kunna luta sig mot bl. a. den sökandes tidigare forskning om människor i rättssystemet.

Tore Frängsmyr, Uppsala universitet
150 000 kr.

Redog. 1986/87:21

Dnr 86/100

Sverige i världen – ett projekt om vetenskapens internationalisering

Syftet är att studera vetenskapens internationalisering i ett dubbelt perspektiv. Dels skall man genom några fallstudier analysera vilken roll svensk vetenskap spelat i den internationella forskningen, både som givare och tagare, under olika historiska perioder. Dels skall de som utför dessa studier göra det i samarbete med internationellt framstående forskare på området. Därigenom skall man kunna belysa villkoren för internationell forsknings-samverkan i historia och nutid, i fråga om idéspredning, disciplinuppbyggnad, resursanvändning och praktiskt utförande. Förutom att ge viktig historisk kunskap, bör således denna idé- och vetenskapshistoriska forskning kunna ge värdefulla synpunkter på en problematik som måste vara av vitalt intresse för ett litet lands vetenskapliga utveckling.

Ulrika Nettelbladt, Lunds universitet
45 000 kr.

Dnr 86/105 PL

Språkstörda förskolebarn i verbalt samspel (SFIVS)

Projektet är en förberedelse för ett senare, mer omfattande projekt och syftet är att utarbeta en detaljerad och teoretiskt väl förankrad metod för analys av språkstörda förskolebarns tal i olika kommunikativa situationer.

I logopediskt arbete med barn har uttalet ägnats mest uppmärksamhet, men man har på senare tid identifierat störningar även inom andra områden av språkförmågan – först grammatik och de allra senaste åren även pragmatik (användandet av språket i en social kontext). Emellertid saknas i Sverige väl fungerande kliniska analysmetoder såväl för grammatik som för pragmatik.

Arbetet med att utarbeta en klinisk grammatisk analysmetod har redan påbörjats. Inom detta planeringsprojekt kommer också ett försök att utveckla en provmodell för klinisk pragmatisk analys av barn att göras samt att fördjupa kunskapen i pragmatisk teori.

I det senare större projektet kommer analysmetoderna att utprövas på ett större barnmaterial och därefter ytterligare revideras. Analysmetoderna och de kunskaper barnstudien kan ge kommer att vara av stort värde för logopeder i deras arbete att diagnostisera olika typer av språkstörningar hos barn.

Dnr 86/109

Uttalstransformer – En akustisk databas och komputationella fonetiska och fonologiska regler för svenska

Även om de fysikaliska korreleten till en talares uttal av ett enskilt ord kan variera drastiskt i naturliga talsituationer, så brukar det, i sitt sammanhang, oftast ändå uppfattas helt korrekt av lyssnaren som "samma" ord. Detta faktum kallas inom fonetiken för *invariansproblemet* (Perkell & Klatt 1986). Det exemplifieraren klassisk fråga inom experimentalpsykologin för all slags varseblivning. På grund av metodiska svårigheter har uttalsvariationer i spontant tal – speciellt då det naturliga talets akustiska egenskaper – hittills ägnats relativt liten uppmärksamhet. Behovet av kunskaper om vad som förblir konstant i det fysikaliskt föränderliga talet, är emellertid utomordentligt stort för praktiskt tillämpad talforskning såväl som för den grundläggande beskrivande teorin för talkommunikation (se Klatt (1980), Fant (1983)). Här föreslagna projekt prövar en ny, för ändamålet utvecklad metodik för insamling och analys av naturligt tal. En målsättning är att presentera en fonologisk och akustisk fonetisk beskrivning av individuella talares uttalsvariationer. Dessa variationer observeras i talsituationer, som väljs för att primärt ge tre typer av talstilar: tydligt ("lyssnarorienterat"), neutralt, ledigt ("talarorienterat") tal. Variationerna studeras med avseende på (i) omfattning, (ii) systematisk struktur och (iii) förståelighet. Ett annat mål är att med utgångspunkt i denna databas formulera en algoritm, som, givet en akustisk specifikation av ett godtyckligt valt ords uttalsnorm, transformerar detta referensmönster till en möjlig, mer eller mindre reducerad eller förstärkt variant. I moment (i) och (ii) görs fonologiska och akustiska analyser, i (iii) utnyttjas perceptuella test. Även om fonetisk reduktion har varit ett traditionellt tema för vår forskningsgrupp (Lindblom 1963, 1983), så bör påpekas att kombinationen av funktionell fonologisk undersökning, kvantitativa akustisk-fonetiska mätningar och systematisk stilistisk analys tillämpad på spontantal innebär ett nytt, tvärvetenskapligt bredare grepp än vi själva och andra grupper tidigare tagit. Projektet väntas ge konkreta resultat med speciell relevans för bl. a. handikapphjälpmedel och andra automatiska system, där en omvandling sker av text till tal, eller som simulerar förståelse och igenkänning av tal. Teoretiskt kommer det att skapa ett underlag för fortsatta diskussioner av hur invariansproblemet skall kunna lösas samt ge bidrag till beskrivningen av svenskans fonetik och fonologi.

Gunnel Källgren, Stockholms universitet
290 000 kr.

Dnr 86/113

Upphyggnad av lexikon för datoriserad textanalys

Syftet med projektet är att undersöka hur ett lexikon bör vara utformat för att kunna användas för datoriserad textanalys samt att börja bygga upp och

testa ett sådant lexikon. Ett lexikon med direkt inriktning på textanalys har både teoretiskt och praktiskt intresse, t. ex. inom informationssökning och analys och syntes av talat och skrivet språk.

Hela arbetet skall inriktas på att verkligen få en fungerande modell för lexikonuppbbyggnad och lexikonsökning implementerad i dator.

Projektet skall delvis ses som ett led i det allmänna intresset för att utveckla parsningsystem och anknyter där till den forskning som finns, både inom Norden och internationellt. Även erfarenheter från den nyare psykologiska forskningen har relevans för projektet. Det som framför allt särskiljer projektet från andra liknande arbeten är att det i hög grad inriktas på att utveckla den allmänna textlingvistik. Det avspeglas bl. a. i att lexikonet redan från början skall byggas upp med inriktning på analys av hela texter och inte bara enstaka satser.

Östen Dahl, Stockholms universitet
170 000 kr.

Dnr 86/116

Referenthierarkier och innehållsstruktur i text

Den övergripande målsättningen för projektet är att bidra till utvecklandet av modeller för språkförståelseprocessen, framför allt sådana som kan implementeras i en dator. Sådana system kan endast åstadkommas som ett resultat av ett omfattande arbete inom en rad olika delområden. Studiet av referenthierarkier och innehållsstruktur i text utgör ett sådant delområde, inom vilket det såväl inom Sverige som internationellt råder en brist på datorbaserade modeller med en empirisk förankring i naturlig text. Inom ramen för detta projekt kommer vi att genomföra textundersökningar och psykologiska experiment som belyser detta delområde och ger en nödvändig empirisk grundval för ett parallellt bedrivet modellutvecklingsarbete. Arbetet inom projektet fördelas på två områden:

- i. Användning av explicita signaler i texten för identifikation av diskurs-hierarkier
- ii. Användning av implicit information vid identifikation av diskursreferenter.

Anders Cullhed, Stockholms universitet
170 000 kr.

Dnr 86/174

Tidens takt och tecken. Studier i Francisco de Quevedos poesi mot bakgrund av den litterära barockens tids- och historiesyn

Arbetet vill bidra till kartläggningen av barockepokens säregna tids- och historiemedvetande genom ett närstudium av den spanske diktaren Francisco de Quevedo (1580–1645). Studiet omfattar i första hand Quevedos poetiska författarskap och avser att via fixeringen av tidsproblematiken lyfta fram nya aspekter på dess vitala kärnskikt. Undersökningen inleds med en

Redog. 1986/87:21

bred bakgrundsteckning över de olika schatteringarna i renässansens och barockens tids- och historieuppfattning – och interfolieras sedan med paralleller till företrädesvis engelsk, tysk, fransk och övrig spansk litteratur. Metoden har rötter i en idéhistoriskt inspirerad litteraturvetenskap men hämtar samtidigt impulser från en fenomenologisk tradition i Georges Poulets efterföljd. Projektet fyller ett stort tomrum – någon monografi över ämnet "Quevedo och tiden" finns till dags dato inte att tillgå – och har sin givna betydelse inom internationell barockforskning. Genom att fylla ut bilden av förhållandet mellan Quevedo och hans samtida valfrändskaper kommer arbetet att komplettera vår samlade kännedom om den europeiska barocken, där den spanske poeten framstår som en huvudfigur av samma rang som John Donne i England och Andreas Gryphius i Tyskland.

Göran Sonesson, Lunds universitet
200 000 kr.

Dnr 86/265

Bildbetydelser i informationssamhället – Till bildarternas och bildmedias jämförande semiotik

Projektet avser ett jämförande studium av uppbyggnadsprinciperna hos olika bildarter (målning, ritning, foto, etc.), såväl dem som förklarar bildernas inneboende egenskaper som dem som följer ur deras användning i olika bildmedia (tidning, film, affischer, etc.). Särskilt inriktas projektet på de konsekvenser den olikartade uppbyggnaden har för vilken information som kan överföras och hur denna förändras av processen. Därvid avses med information inte bara den som rör verkligheten utan också den om bildens egen struktur (ofta kallat "estetisk information"). Förutom resultatens praktiska nytta, t. ex. inom pedagogik och för utövare av bildyrken, förväntas de också kasta nytt ljus över verklighetsuppfattningens förändringar i informationssamhället. De rika insikterna från den internationellt betydelsefulla men i Sverige delvis okända och delvis vantolkade semiotiken lägges till grund för forskningen, men kunskaper hämtade från konstvetenskap, psykologi och filosofi integreras i undersökningarna. Semiotiken, den "allmänna betydelseläran", som arbetar på humanvetenskapernas traditionella område men söker lagar och principer i stället för individuella fakta, lämpar sig särskilt väl för sådana syntetiserande och jämförande uppgifter. Metoden blir litteraturgenomgång, argumentationsanalys, intern och extern kritik, samt vidareutveckling av analyserna. Resultaten kan vara grundval för vidare forskning inom konstvetenskap och psykologi. Projektet utföres i samarbete mellan fil. dr. Göran Sonesson och professor Sven Sandström.

John Rogers, Uppsala universitet
115 000 kr.

Redog. 1986/87:21

Dnr 86/286

Dödens portar: Svenska hamnstäders roll i spridning och kontroll av epidemiska sjukdomar i ett internationellt perspektiv

En stor internationell komparativ studie av urbaniseringen och "den epidemiologiska transitionen" har påbörjats under ledning av Institute for European Population Studies, Liverpool. Som ett led i samarbetet mellan engelska och svenska forskare kommer de svenska hamnstädernas roll att undersökas när det gäller överförandet av epidemiska sjukdomar mellan länder i Nordeuropa. Man kommer även att undersöka hur dessa städer fungerade vid spridningen resp. hindrandet av epidemier till övriga landet. Projektet kommer att ha en tvärvetenskaplig och internationell personaluppsättning med representanter från ekonomisk historia, geografi och socialhistoria. Genom att analysera mortalitetsserier, rapporter om insjuknade, myndigheternas rapporter och litterära källor kommer *alla* epidemier (dvs. även de som inte ledde till en ökad dödlighet) i Stockholm, Göteborg och Karlskrona, Sveriges tre största städer år 1800, att undersökas för tiden 1700–1900. På så sätt vill man försöka svara på frågor som: Vilken betydelse hade kollektiva åtgärder, typ karantäner och sanitära förbättringar, resp. individorienterade åtgärder, t. ex. vaccinering och ökade kunskaper om hygien, för eliminering av de epidemiska sjukdomarna? En aktuell och mycket omtvistad fråga i den internationella debatten är vilken huvudorsaken var till den stora dödlighetsnedgången som hade sin början i slutet av 1700-talet: medicinska framsteg, förbättrad nutrition, klimatet, bättre sanitära förhållanden, epidemiska sjukdomars försvinnande, ökad immunitet mot specifika sjukdomar. Resultaten av undersökningen kommer att öka vår kunskap om en viktig fas i såväl medicinsk historia som social och demografisk historia både i ett svenskt och i ett större nordeuropeiskt sammanhang.

Arne B Johansen, Göteborgs universitet
200 000 kr.

Dnr 86/323

Björnsjöås – Metodstudie på kulturlandskapslämningar i Göteborgs inland

Björnsjöås är en ensamgård i det skogklädda höjdområdet Vättlefjäll i nordöstra delen av Göteborgs kommun. Den redovisas i Natur- och kulturvårdsprogram för Göteborg 1979 som värdefullt kulturlandskap. Här finns husgrunder, odlingsrösen, åkrar, hägnader, fäigator, vattenhål, stenbrott, fångstgrop, torvtäkt, gammal väg m. m.

En grupp bestående av arkeologer, botanist för kemiska analyser, botanist och entomolog för makrofossilanalyser, en kvartärgeolog för pollenanalys och en kulturgeograf arbetar med frågorna om bosättningsens ålder, om den varit kontinuerlig, vad man levt av, vilken funktion de olika husen haft – organisationen, och om närheten till Göteborg haft någon betydelse.

Arbetet beräknas ta tre år och påbörjades hösten 1984. Fältundersökningar och bearbetning görs parallellt. Resultaten skall presenteras i utställning och publikation. Kunskapsspridningen är viktig för att få ökad förståelse för kraven på bevarande. De skall också användas som grund för fortsatt arbete med kulturlandskapsområden.

Målet är att utveckla arkeologisk forskning kring senare tidsperioder för landsbygden, något som nästan helt saknas i dag, att få ökad kunskap om kulturlandskapet och dess utveckling. Samtidigt ges möjlighet till jämförelse mellan uppgifter från skriftliga källor och undersökningsresultat.

Harald Runblom, Uppsala universitet
437 000 kr.

Dnr 86/327

Etniska relationer i amerikanska städer

Inom projektet kommer studier av svenska immigranternas möten med andra invandrare och deras kultur att studeras. Resp. grupper bosättningsmönster, etablering på arbetsmarknaden, politisk och facklig aktivitet, sociala, religiösa och kulturella värderingar samt föreningsliv och organisationsväsen kommer att belysas. Projektet har ett svenskt och ett amerikanskt team, som kommer att arbeta parallellt. Samarbetet har redan under projekteringsstadiet fått konkreta former. Högsta amerikanska kompetens tillförsäkras projektet genom aktiv medverkan av professor Robert F. Harney, University of Toronto. Om medel beviljas i Sverige, kommer amerikansk finansiering på matching-fund-basis att sökas. Projektet syftar i första hand till empiriska undersökningar. Vid valet av städer har hänsyn tagits till en rad faktorer: den svenska gruppens storlek, förekomsten av andra etniska grupper, näringsstruktur, källsituation, möjlighet till samarbete med amerikanska forskare. Valet har fallit på Worcester (Mass.), Jamestown (New York), Rockford och Moline (Illinois), Duluth (Minnesota) och Tacoma (Washington). I tre städer har förundersökningar påbörjats (Jamestown, Moline och Rockford). På det teoretiska planet tar undersökningarna sin utgångspunkt dels i den historiskt inriktade litteratur som behandlar immigration, etnicitet och attityder till etniska grupper (Bayor, Handlin, Higham), dels sociologiska teorier om assimilation och etniska minoriteters beteenden (Blalock, Breton, Gordon). Målet är att finna den bästa kombinationen av teoriunderbyggnad och empiriska studier. Framtidens möten mellan etniska kulturer kommer att äga rum i urbana miljöer, och forskningen om svenskarnas relationer till andra invandrargrupper i amerikanska städer kommer att generera ny kunskap, som förhoppningsvis också skall bidra till en ökad generell insikt om kulturmöten.

B. STATISTISKA UPPGIFTER ANGÅENDE VERKSAMHETEN 1965–1986

Redog. 1986/87:21

I följande tabeller redovisas en översikt över anslagens fördelning mellan ämnesområden, dels för år 1986 (tabell 1), dels för hela den tid under vilken fonden varit verksam, 1965–1986, (tabell 12). Om de olika årens anslagsbelopp uttrycks i 1986 års penningvärde motsvarar fondens hittillsvarande insatser 1 400 milj. kr.

Vidare redovisas uppgifter om relationen mellan fortsättningsanslag och nya anslag 1986 (tabellerna 2–3) samt hur fortsättningsanslag och nya anslag fördelar sig mellan olika fakultetsområden (tabellerna 4–5). Uppgifter om de beviljade anslagens fördelning på olika läroanstalter (motsvarande) lämnas också (tabell 8) liksom deras storlek (tabellerna 6 och 11) och löptid (tabell 7).

Genom att flera projekt, särskilt de som har större omfattning, är av mångvetenskaplig karaktär, är fördelningen på ämnesområden inte helt rättvisande. Projekten har förts till det område som har bedömts vara mest centralt. I stort sett ger tabellerna dock en riktig bild av inriktningen av fondens verksamhet.

Liksom under tidigare år har fondens anslagsgivning koncentrerats på samhällsforskning i vid mening. De ämnen som sammanförts under beteckningen samhällsvetenskap (tabell 1) har fått 60 % av anslagsbeloppet under 1986. För hela perioden 1965–1986 (tabell 12) är motsvarande andel 56 %. De olika ämnenas procentuella andelar varierar givetvis något år från år. Anledningen härtill kan vara att något stort projekt som förts till ett ämne har tillkommit eller slutförts. Skillnaderna är sålunda inte uttryck för någon ändring i fondens anslagspolitik.

Prioriteringen av samhällsforskning tar sig inte endast uttryck i att en stor del av anslagen tilldelas forskningsprojekt inom de ämnesområden som här betecknats som samhällsvetenskapliga. Även vid fördelningen av de anslagsmedel som går till naturvetenskap, humaniora och medicin m. m. ges hög prioritet åt sådan forskning som bedöms vara av speciell relevans för den tekniska, ekonomiska och sociala utvecklingens effekter på individ och samhälle.

Under 1986 beviljades helt eller delvis 219 ansökningar av 490 ingivna. De beviljade anslagen uppgick till drygt 55 milj. kr. medan de avslagna ansökningarna avsåg ett belopp på 156 milj. kr.

Av de beviljade anslagen 1986 är 66 nya och 153 fortsättningsanslag varav 46 getts som slutanslag. De nya anslagens andel av det totalt beviljade beloppet var 26 % och fortsättningsanslagens sålunda 74 %. Endast 14 % av de sökta beloppen för nya anslag 1986 kunde beviljas. Konkurrensen om forskningsmedel från fonden är sålunda mycket stor.

Tabell 1. Ansökningar och beviljade anslag 1986
(Belopp i tusental kronor)

Redog. 1986/87:21

Ämnesområde	Beviljade anslag		Ansökningar		Beviljade anslag i %		
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	av sökt belopp	av sökt antal	per ämnesområde
1. SAMHÄLLSVETENSKAP	123	33 029	243	79 820	41,3	50,6	59,6
1.1 Ekonomisk historia	9	1 463	15	3 355	43,6	60,0	2,6
1.2 Företagsekonomi	—	—	12	3 380	—	—	—
1.3 Nationalekonomi	20	6 259	30	13 343	46,9	66,7	11,3
1.4 Kulturgeografi	7	5 251	15	12 003	43,7	46,7	9,5
1.5 Sociologi/Soc.pol.	22	4 313	43	12 087	35,7	51,2	7,8
1.6 Statistik	—	—	—	—	—	—	—
1.7 Statskunskap	24	6 718	37	10 877	61,8	64,9	12,1
1.8 Forskning om forskn.	—	—	1	226	—	—	—
1.9 Informationsbehandl.	—	—	1	105	—	—	—
1.10 Pedagogik	8	1 997	17	6 378	31,3	47,1	3,6
1.11 Psykologi	28	5 981	57	15 170	39,4	49,1	10,8
1.12 Juridik/Kriminologi	5	1 047	14	2 711	38,6	35,7	1,9
1.13 Socialantropologi	—	—	1	185	—	—	—
2. MEDICIN	26	6 693	62	20 860	32,1	41,9	12,1
3. NATURVETENSKAP	18	4 227	57	21 537	19,6	31,6	7,6
4. TEKNIK	4	1 180	16	5 410	21,8	25,0	2,1
5. HUMANIORA	46	10 131	108	27 696	36,6	42,6	18,3
6. ÖVRIGT	2	140	4	575	24,3	50,0	0,3
Summa	219	55 400	490	155 898	35,5	44,7	100,0
Reseanslag, lönekostn.tillägg och områdesgrupper		1 300					
Summa		56 700					

Tabell 2. Försättningsanslag/nya anslag 1986
(Belopp i tusental kronor)

Typ av ansökan	Beviljade anslag		Ansökningar		Beviljade anslag i %		
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	av sökt belopp	av sökt antal	per anslagstyp
Försättningsanslag	153	41 107	165	52 382	78,5	92,7	74,2
Nya anslag	66	14 293	325	103 516	13,8	20,3	25,8
Summa	219	55 400	490	155 898	35,5	44,7	100,0

Tabell 3. Fördelning av beviljade anslag

Fortsättningsanslag			Nya anslag		
	Antal	Belopp		Antal	Belopp
Slutanslag	46	11 112	Planeringsanslag	5	372
Publiceringsgarantier	8	620	Engångsanslag	4	940
Övriga anslag	99	29 375	Övriga anslag	57	12 981
Summa	153	41 107		66	14 293

Tabell 4. Försättningsanslag 1986 fördelade efter fakultetsområde.
(Belopp i tusental kronor.)

Redog. 1986/87:21

Fakultetsområde	Beviljade anslag		Ansökningar		Beviljade anslag i %		
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	av sökt belopp	av sökt antal	per fakultetsområde
Samhällsvetenskap	86	24 926	91	30 399	82,0	94,5	60,6
Medicin	17	4 647	17	5 998	77,5	100,0	11,3
Naturvetenskap	12	2 990	14	4 976	60,1	85,7	7,3
Teknik	3	880	4	1 562	56,3	75,0	2,1
Humaniora	33	7 524	37	9 307	80,8	89,2	18,3
Övrigt	2	140	2	140	100,0	100,0	0,4
Summa	153	41 107	165	52 382	78,5	92,7	100,0

Tabell 5. Nya anslag 1986 fördelade efter fakultetsområde.
(Belopp i tusental kronor.)

Fakultetsområde	Beviljade anslag		Ansökningar		Beviljade anslag i %		
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	av sökt belopp	av sökt antal	per fakultetsområde
Samhällsvetenskap	37	8 103	152	49 421	16,4	24,3	56,7
Medicin	9	2 046	45	14 862	13,8	20,0	14,3
Naturvetenskap	6	1 237	43	16 561	7,5	14,0	8,7
Teknik	1	300	12	3 848	7,8	8,3	2,1
Humaniora	13	2 607	71	18 389	14,2	18,3	18,2
Övrigt	—	—	2	435	—	—	—
Summa	66	14 293	325	103 516	13,8	20,3	100,0

Tabell 6. Antal beviljade anslag 1986 fördelade efter anslagsbelopp och fakultetsområde.

Anslagsbelopp i tkr	Samhällsvetensk.	Medicin	Naturvetensk.	Teknik	Humaniora	Övrigt	Total	%
— 100	23	5	7	—	6	2	43	19,6
101 — 300	77	14	8	2	32	—	133	60,8
301 —	23	7	3	2	8	—	43	19,6
Summa	123	26	18	4	46	2	219	100,0

Tabell 7. Antal beviljade slut- och engångsanslag fördelade efter utsträckning i tid och fakultetsområde.

Längd antal år	Samhällsvetensk.	Medicin	Naturvetensk.	Teknik	Humaniora	Övrigt	Totalt	%
— 2	6	1	—	—	—	—	7	14,0
2 — 3	16	—	—	—	2	—	18	36,0
4 — 5	12	2	—	—	4	—	18	36,0
6 — 7	2	1	2	—	—	—	5	10,0
8 —	1	—	—	—	1	—	2	4,0
Summa	37	4	2	—	7	—	50	100,0

Tabell 8. Beviljade anslag 1986 fördelade efter läroanstalter.
(Belopp i tusental kronor)

Redog. 1986/87:21

Läroanstalt	Antal	Belopp	%
Göteborgs universitet	29	7 333	13,2
Chalmers tekniska högskola	2	500	0,9
Högskolan i Karlstad	1	480	0,9
Linköpings universitet	4	777	1,4
Lunds universitet	34	11 420	20,6
Högskolan f. lärarutbildning i Malmö	—	—	—
Högskolan i Kristianstad	—	—	—
Högskolan i Växjö	1	150	0,3
Stockholms universitet	46	11 151	20,1
Högskolan f. lärarutbildning i Sthlm	—	—	—
Handelshögskolan	1	298	0,5
Musikhögskolan	—	—	—
K I	11	2 923	5,3
KTH	5	867	1,6
Umeå universitet	17	3 559	6,4
Högskolan i Östersund	—	—	—
Tekniska högskolan i Luleå	1	180	0,3
Uppsala universitet	53	12 598	22,7
Sveriges Lantbruksuniversitet	1	210	0,4
Museer	1	200	0,4
Vissa statliga institutioner	4	1 296	2,4
Utländska läroanstalter	—	—	—
Övrigt	8	1 458	2,6
Summa	219	55 400	100,0

Tabell 9. Anslag till nya projekt i relation till totalt beviljade anslag.

År	%
1982	33,1
1983	27,9
1984	18,4
1985	25,6
1986	25,8

Tabell 10. Beviljade anslag i relation till sökta belopp (%)

År	Nya ansökningar		Fortsättningsanslag		Totalt	
	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal
1982	17,5	27,1	68,6	93,0	34,9	49,9
1983	16,0	22,9	71,3	88,5	36,2	47,8
1984	10,2	17,3	73,0	91,1	34,1	42,0
1985	13,6	18,3	74,9	88,3	34,8	42,0
1986	13,8	20,3	78,5	92,7	35,5	44,7

Tabell 11. Anslagsbeloppens genomsnittliga storlek (tkr).

Redog. 1986/87:21

År	Nya anslag	Fortsättningsanslag	Totalt
1982	168	187	181
1983	193	211	206
1984	147	246	219
1985	202	238	228
1986	217	269	253

Tabell 12. Anslag 1965 – 1986
(Belopp i tusentals kronor)

Ämnesområde	Beviljade ansökningar		Beviljat belopp i % per ämnesområde
	Antal	Belopp	
1. SAMHÄLLSVETENSKAP	1 831	336 898	56,2
1.1 Ekonomisk historia	106	16 863	2,8
1.2 Företagsekonomi	121	16 822	2,8
1.3 Nationalekonomi	219	45 782	7,6
1.4 Kulturgeografi	166	39 475	6,6
1.5 Sociologi/socialpolitik/ socialantropologi	335	58 268	9,7
1.6 Statistik	54	8 569	1,4
1.7 Statskunskap	311	64 337	10,7
1.8 Forskning om forskning	19	1 610	0,4
1.9 Informationsbehandling	16	5 783	1,0
1.10 Pedagogik/psykologi	407	69 231	11,5
1.11 Juridik/kriminologi	77	10 158	1,7
2. MEDICIN	310	64 077	10,7
3. NATURVETENSKAP	243	54 448	9,1
4. TEKNIK	33	6 279	1,0
5. HUMANIORA	759	126 089	21,0
6. ÖVRIGT	78	12 045	2,0
Summa	3 254	599 836 ¹	100,0

¹ motsvarar 1 400 mkr i 1986 års penningvärde

Redogörelse	1
A. Nya projekt 1986	9

EKONOMISK HISTORIA

Massmedier och deras ägare	
86/42 Sverker Jonsson, Göteborg	9
Mellan världskrig och rekordår	
86/51 Ulf Olsson/Martin Fritz, Umeå	9

NATIONALEKONOMI

Finansteoretiska undersökningar	
86/82 Hanson/Ståhl/Söderström, Lund	10
Lokal lönebildning	
86/104 Fackföreningsrörelsens forskn. inst., Stockholm	10
Det svenska skatte- och transfereringssystemets långsiktiga effekter	
86/157 Bengt-Christer Ysander, Uppsala	11
Tjänsteproduktion och kontraktsstruktur	
86/170 Lars Werin, Stockholm	11
Yrkeskarriär hos invandrare	
86/210 Jan Ekberg, Högsolan i Växjö	12
De offentliga omfördelningarnas politiska ekonomi – en spelteoretisk analys	
86/241 Assar Lindbeck, Stockholm	12
Löneökningarnas bestämningsfaktorer inom industrin	
86/305 Gunnar Eliasson, IUI, Stockholm	12

KULTURGEOGRAFI

Näringslivet och biosfären i Sverige sedan 1800. En kunskapsöversikt	
86/46 Torsten Hägerstrand, Lund	13
Tillväxt och rättvisa i regionalpolitiken	
86/75 Sture Öberg, Uppsala	13
The Permanent European Conference for the Study of the Rural Landscape	
86/298 Ulf Sporrang, Stockholm	14

SOCIOLOGI

Samhälleliga förändringsprocesser	
86/21 PL Rune Persson, Lund	14
Kvinnorösträtten och väljarkårens homogenisering: Chile och Sverige, 1911–1985	
86/79 Pablo Suarez, Uppsala	15

Välfärdsstaten och den ekonomiska krisen – en jämförande studie i ett historiskt perspektiv	Redog. 1986/87:21
86/173 Walter Korpi, Stockholm	15
Utbildning, individuella livschanser och social skiktning	
86/175 Robert Eriksson, Stockholm	16
Vardag och samhällsstruktur i Sverige. Ett bokprojekt	
86/203 Ulf Himmelstrand, Uppsala	16
Personregister och integritetsfrågor	
86/209 Torsten Österman, Forskningsgruppen f. samhälls- och informationsstudier, Stockholm	16
Forskargrupp i kommunikationssociologi	
86/230 Karl Erik Rosengren, Lund	16
Familjen i välfärdssamhället: En demografisk syntes av kvinnors livslopp	
86/322 Jan M. Hoem, Stockholm	17

STATSKUNSKAP

Den svenska regeringens utveckling under 150 år	
86/154 Olof Ruin, Stockholm	17
Byråkratisk etik	
86/158 Lennart Lundquist, Lund	18
Socialdemokratiska arbetarepartiet och svensk samhällsutveckling under 100 år	
86/159 Lars Wessman, Arbetarrörelsens arkiv, Stockholm	18
Välfärdsstatens privatisering. En jämförande studie av boendet	
86/226 Lennart J Lundqvist, Uppsala	19
Politik och retorik	
86/277 Erik Åsard, Uppsala	20

PEDAGOGIK

Social och kommunikativ utveckling hos spädbarn	
86/304 Carin Holmlund, Stockholm	20

PSYKOLOGI

Psykosomatiska symtom och kulturbakgrund	
86/20 PL Gudmund Smith, Lund	21
Neurolingvistisk undersökning av gravt språkstörda barn	
86/73 Anders Löfqvist, Lund	21
Subjektiva och objektiva karaktäristika av alkoholintag på djur och människa	
86/76 Torbjörn U C Järbe, Uppsala	22
Psykologisk funktion under åldrandet	
86/84 Stig Berg, Göteborg	22
Sexualbeteendets centralnervösa reglering	
86/93 Knut Larsson, Göteborg	23

Psykologisk utvecklingsbedömning	Redog. 1986/87:21
86/95 Carl-Otto Jonsson, Stockholm	23
Betydelsen av jagfungerande och andra faktorer för förlopp och prognos vid Anorexia nervosa/Bulimia	
86/161 Kristina Humble/Björn-Erik Roos, Uppsala	24
Om psykiatrins sjukdomsbegrepp – analys och utvärdering av en tvärdisciplinär idédiskussion	
86/189 Lennart Nordenfelt, Linköping	24
Kvinnors psykiska hälsa	
86/243 PL Patricia Frithiof, KI, Stockholm	25

JURIDIK

Processuella grundbegrepp i språkfilosofisk och språkvetenskaplig belysning	
86/183 Lennart Åqvist, Uppsala	25

MEDICIN

Pannloernas betydelse för normalt och patologiskt prospektivt tänkande	
85/266 David H Ingvar, Lund	26
Rökning under graviditet och dess betydelse för fosters och nyföddas hälsa	
86/77 PL Olav Meirik, Uppsala	27
Nervcellsförbindelser vid alkoholexposition	
86/80 Nils Conradi, Göteborg	27
Orsakas multipel skleros av ett virus?	
86/99 Magnhild Sandberg Wollheim, Lund	28
Socialmedicinsk studie av 2 125 kvinnliga narkotikamissbrukare av intravenös typ	
86/121 Nils Bejerot, KI, Stockholm	29
Reaktivamekanismer i överhudens Langerhanska cellsystem, särskilt vid kontaktdermatit	
86/145 Bengt Falck, Lund	29
Experimentella studier av transporten av näringsämnen mellan moder och foster vid diabetesgraviditet	
86/185 Ulf J Eriksson, Uppsala	30
Experimentella och kliniska försök för utveckling av transplanterings- terapi vid Parkinsons sjukdom och epilepsi	
86/238 Anders Björklund, Lund	31
Studier av biokemiska förändringar i hjärnan hos patienter med åldersdemens samt försök till deras behandling	
86/326 Lars Svennerholm, Göteborg	31

NATURVETENSKAP

Europas sotsvampar	
86/27 Kálman Vánky, Gagnef	32

Korrosion och korrosionsskydd på järnföremål av etnologiskt intresse	Redog. 1986/87:21
86/43 Nordiska museet, Stockholm	32
Teoretiska studier av evolutionära processer – initiering av teoretisk evolutionsbiologisk forskning i Sverige	
86/146 Tommy Radesäter, Stockholm	32
Mekanistiska studier av kolonisering av högre organismer på bakteriefilmer i marin miljö	
86/223 Staffan Kjelleberg, Göteborg	33
Fjärranalytiska studier av kustvattenprocesser	
86/225 Lennart Jönsson, Lund	34
Biologiska och matematisk-statistiska studier av hälsorisker av miljöfaktorer i låga doser	
86/313 Lars Ehrenberg, Stockholm	34

TEKNIK

Drag ur Skånes odlingshistoria	
86/296 Torbjörn Westermark, KTH, Stockholm	35

HUMANIORA

Arbetare och kapitalägare i samhällets omvandling	
86/14 Kekke Stadin, Uppsala	35
Den moderna svenska romanen	
86/30 Ingemar Algulin, Stockholm	36
Tinget som social arena	
86/56 Marja Taussi Sjöberg, Umeå	36
Sverige i världen – ett projekt om vetenskapens internationalisering	
86/100 Tore Frängsmyr, Uppsala	37
Språkstörda förskolebarn i verbalt samspel	
86/105 PL Ulrika Nettelbladt, Lund	37
Uttalstransformer	
86/109 Björn Lindblom, Stockholm	38
Uppbyggnad av lexikon för datoriserad textanalys	
86/113 Gunnel Källgren, Stockholm	38
Referenthierarkier och innehållsstruktur i text	
86/116 Östen Dahl, Stockholm	39
Tidens takt och tecken	
86/174 Anders Cullhed, Stockholm	39
Bildbetydelser i informationssamhället	
86/265 Göran Sonesson, Lund	40
Dödens portar	
86/286 John Rogers, Uppsala	41
Björnsjöås – metodstudie på kulturlandskapslämningar i Göteborgs inland	
86/323 Arne B Johansen, Göteborg	41
Etniska relationer i amerikanska städer	
86/327 Harald Runblom, Uppsala	42
B. Statistiska uppgifter 1965–1986	43

I skriftserien har hittills utkommit:

- RJ 1977:1 Arbetsliv, samhällsekonomi och välfärdsutveckling
- RJ 1977:2 Lyssna, titta, läsa
- RJ 1977:3 Hallå, Hallå!
- RJ 1978:1 Vart leder tråden?
- RJ 1978:2 Hot eller löfte?
- RJ 1978:3 Dialog
- RJ 1978:4 Tvåvägs kabel-TV och telesammantråden
- RJ 1978:5 Tryck på knappen
- RJ 1978:6 Attityder till tekniken
- RJ 1978:7 Smärta och akupunktur
- RJ 1979:1 I kulisserna
- RJ 1979:2 Planera numera
- RJ 1979:3 Forskning för jämställdhet
- RJ 1979:4 Moderna tider
- RJ 1980:1 Arbetets värde och mening
- RJ 1980:2 Aktuell kvinnoforskning
- RJ 1980:3 Arbetslivsforskning
- RJ 1980:4 Jämställdhetsperspektiv i forskningen
- RJ 1980:5 Kommunikation – trots handikapp
- RJ 1980:6 Skatteforskning
- RJ 1981:1 Svensk skatteforskning 1919–1979
- RJ 1981:2 Kvinnors liv i det svenska samhället
- RJ 1982:1 Risken att bli alkoholist
- RJ 1982:2 Stick i stäv med vedertagna normer
- RJ 1982:3 Att förändra levnadssätt
- RJ 1983:1 Women and Men in Swedish Society
- RJ 1983:2 Hur klarar vi 1990?
- RJ 1984:1 Alkoholpolitiken och forskningen
- RJ 1984:2 Öststatsforskning i Sverige 1950–1983
- RJ 1985:1 Forskning om skatter
- RJ 1986:1 Skatterna ett samhällsproblem?
- RJ 1986:2 Finanteoretiska undersökningar